

DEPARTEMENTENE

Kvinner, fred og sikkerhet

Framdriftsrapport 2012

Kvinner, fred og sikkerhet: Framdriftsrapport 2012	3	2.1.6 Styrke dialogen med sentrale troppe- og politi- bidragsytende land om beskyttelse av sivile, herunder mot seksualisert vold.....	26
Oppfølging av strategisk plan	5	2.1.7 Støtte opplæringen av andre staters politibidrag til internasjonale operasjoner, blant annet gjennom Training for Peace-programmet i Afrika.....	26
Prioritert område: Fredsprosesser og fredsforhandlinger	12		
Delmål 1.1: Flere kvinner deltar i norske og internasjonale delegasjoner til fredsforhandlinger og fredsprosesser.....	13	Delmål 2.2: Kjønnsperspektiv er integrert i planleggingen, gjennomføringen og evalueringen av internasjonale operasjoner.....	27
1.1.1 Påse at alle norske oppnevnte delegasjoner til fredsforhandlinger er i samsvar med likestillingslovens § 21.....	13	2.2.1 Sikre 1325-referanser i dokumenthierarkiet som regulerer norske styrkebidrag, og inkludere kjønns- konsekvensanalyser i operasjonsplanleggingen.....	27
1.1.2 Støtte opp om gjennomføringen av FNs strategi for å fremme kvinners deltakelse i fredsprosesser og øke antall kvinnelige fredsmeklere.....	13	2.2.2 Tilpasse rutiner på taktisk nivå eller i prosjekter med sikte på å konsultere/engasjere lokale kvinner og treffe tiltak for å ivareta kvinners sikkerhetsbehov.....	27
Delmål 1.2: Lokale kvinner deltar i fredsprosesser og fredsforhandlinger, eventuelt i parallelle prosesser, der Norge er involvert.....	14	2.2.3 Videreutvikle et system av gender-rådgivere og gender focal points i styrkebidragene samt gender-rådgivere i staben hjemme.....	28
1.2.1 Stille forventninger overfor partene om å inkludere kvinner i sine delegasjoner i fredsprosesser der Norge er involvert.....	14	2.2.4 Tilby og/eller etterspørre gender-rådgivere til NATO-operasjoner.....	29
1.2.2 Støtte parallell- og underprosesser til offisielle fredsforhandlinger der kvinner spiller en sentral rolle.....	14	2.2.5 Etablere rutiner for rapporteringer på SR1325 og evalueringer i etterkant av operasjoner ute.....	29
1.2.3 Styrke samarbeidet med lokale aktører og kvinne- nettverk i sør gjennom kartleggingsprosjekter og bredere involvering av relevante norske utenriks- stasjoner.....	15	2.2.6 Evaluere og forske på effekten av å anvende et kjønnsperspektiv i internasjonale operasjoner for å utvikle «best practices».....	29
1.2.4 Støtte kompetansehevede tiltak som øker kvinners mulighet for deltakelse i fredsforhandlinger og -prosesser.....	16	Delmål 2.3: Flere kvinner deltar i internasjonale operasjoner generelt, i operative stillinger og avdelinger spesielt.....	31
Delmål 1.3: Et styrket kjønnsperspektiv er integrert i fredsavtaler og fredsprosesser der Norge er involvert.....	20	2.3.1 Styrke rekrutteringen av kvinner til militære operative avdelinger og styrkebidrag.....	31
1.3.1 Oppfordre partene i fredsprosesser der Norge er involvert, til å integrere et kjønnsperspektiv som ivaretar kvinners politiske, sosiale og økonomiske rettigheter i fredsavtaler.....	20	2.3.2 Rekruttere flere norske kvinner til internasjonale operasjoner, spesielt til lederstillinger i bl.a. FN og NATO.....	31
1.3.2 Bidra til at tiltak for å bekjempe, forebygge og straffe- forfølge seksualisert vold blir inkludert i fredsavtaler.....	21	2.3.3 Fremme rekruttering av flere kvinner i inter- nasjonale operasjoner i FN og NATO.....	32
Prioritert område: Internasjonale operasjoner	22	2.3.4 Styrke rekrutteringen og opplæringen av afrikansk kvinnelig fredsbevarende personell gjennom Training for Peace-programmet.....	32
Delmål 2.1: Personell som deltar i internasjonale opera- sjoner der Norge er involvert, har kompetanse og kunnskap om SR 1325.....	23	Prioritert område: Personkonflikt og fredsbygging	34
2.1.1 Integrere SR 1325 i Forsvarets utdanningssystemer.....	23	Delmål 3.1: Lokale kvinner deltar i beslutningsprosesser i postkonfliktsituasjoner og fredsbygging.....	35
2.1.2 Videreføre og kvalitetssikre SR 1325-opplæringen av norsk personell til internasjonale politioveroperasjoner.....	23	3.1.1 Støtte og styrke rekrutteringstiltak for flere kvinner til «Styrkebrønnen».....	35
2.1.3 Bidra til å videreutvikle et nordisk kompetansemiljø for en styrket implementering av SR 1325 i inter- nasjonale operasjoner.....	24	3.1.2 Støtte tiltak med sikte på å øke kvinners politiske deltakelse i postkonfliktsituasjoner.....	35
2.1.4 Støtte FNs avdeling for fredsbevarende operasjoner i utviklingen av policydokumenter og trenings- materiell omkring SR 1325.....	24	3.1.3 Fremme og støtte arbeid for å øke kvinneandelen og integrere et kjønnsperspektiv i gjenoppbyggingen av justissektor og i sikkerhetssektorreform.....	41
2.1.5 Implementere NATOs handlingsplan for SR 1325 og bidra til indikatorutvikling i NATO i samråd med FN.....	25	3.1.4 Fremme agendaen for kvinner, fred og sikkerhet un- der Norges deltakelse i FNs fredsbyggings- kommisjons organisasjonskomité.....	43
		3.1.5 Stille krav om et integrert kjønnsperspektiv i gjenoppbyggingsfond som administreres av Verdens- banken og FN, og hvor Norge deltar i styret.....	44
		3.1.6 Styrke implementeringen av SR 1325 i humanitær innsats, i samarbeid med mottakere av humanitære midler, herunder støtte til gender-rådgivere i konkrete humanitære situasjoner.....	45

3.1.7 Bidra til å styrke integreringen av SR 1325 i prosesser som gjelder nedrustning og kontroll med konvensjonelle våpen, herunder rydding av eksplosiver og bistand til ofre.....	48	Delmål 4.3: Overgripere blir straffeforfulgt og dømt nasjonalt, eventuelt internasjonalt, i land og områder der Norge er involvert.....	62
Delmål 3.2: Hensyn til kvinners rettigheter og behov i sikkerhetssektorreform er styrket.....	50	4.3.1 Støtte til utvikling av eksisterende lovverk og justis-sektors kapasitet til å behandle og følge opp tilfeller av seksualisert vold	62
3.2.1 Styrke opplæring om SR 1325 for Styrkebrønnens personell (kvinner, menn).....	50	4.3.2 Støtte til prosjekter mot straffefrihet, herunder oppret-telse og drift av advokatkontor, mobile domstoler og egne enheter for kvinner ved politistasjoner	63
3.2.2 Tilby personell med spesifikk kjønnskompetanse til postkonfliktområder for å drive opplæring av dommere, påtalemyndigheter, advokater, politi, forsvar og fengselsmyndigheter.....	50	4.3.3 Støtte informasjonskampanjer om eksisterende lovverk mot seksualisert vold, lokale organisasjoner og aktører som arbeider for lovendringer og justishjelp for overlevende	63
3.2.3 Bidra med norsk politipersonell med 1325-kompetanse til internasjonale operasjoner i postkonfliktsituasjoner.....	50	4.3.5 Støtte kunnskapsutvikling om bruk av tematisk tiltale i internasjonale domstoler for at seksualisert vold gis prioritet.....	64
3.2.4 Bidra til kompetansebygging innen sikkerhets-sektoren og institusjonsutvikling av sentrale sikkerhets-institusjoner i sør.....	51	4.3.6 Støtte FNs overvåknings- og rapporteringsmekanis-mer, inkludert listeføring av parter som begår seksuel-le overgrep i konflikt.....	65
Prioritert område: Seksualisert vold i konflikt.....	52	Prioritert område: Rapportering og ansvarliggjøring.....	66
Delmål 4.1: Tiltak er iverksatt for å forebygge og beskytte mot seksualisert vold i land og områder der Norge er involvert.....	53	Delmål 5.1: Styrket rapportering i departementene, hos un-derliggende etater og blant aktører som mottar SR 1325-støtte fra regjeringen.....	67
4.1.1 Utarbeide retningslinjer for militære styrkebidrag angående håndtering av seksualisert vold i konflikt.....	53	5.1.1 Videreutvikle indikatorene i tiltakspakken samt kart-legge datakilder for de involverte departementenes innhenting av informasjon.....	67
4.1.2 Styrke opplæringen innen seksualisert vold i konflikt for norsk politipersonell som deltar i internasjonale operasjoner.....	53	5.1.2 Videreutvikle og systematisere kvalitativ og kvantitativ rapportering om SR 1325 i militær sammenheng.....	67
4.1.3 Støtte forskning om trender og årsaker til seksualisert vold i konflikt og konsekvensene for politikkutformin-gen på området.....	53	5.1.3 Utarbeide rapporteringer om SR 1325 fra involverte departementer og underliggende etater.....	67
4.1.4 Integrere arbeidet mot seksualisert vold i konflikt i gjenoppbygging av justissektorer i relevante land/om-råder.....	55	5.1.4 Rapportere om norsk implementering av 1325 i de periodiske rapportene til CEDAW.....	67
4.1.5 Bidra med norske sivile observatører og rådgivere med spesialkunnskap om seksualisert vold i konflikt til FNs fredsbevarende operasjoner.....	55	5.1.5 Stille krav om at prosjekter som mottar norsk støtte fra relevante budsjettposter, skal ha et integrert kjønn-sperspektiv, og rapportere om dette.....	68
4.1.6 Øke samarbeidet med sentrale troppe- og politibidrag-ytende land for å styrke evnen til å forebygge seksuali-sert vold i konflikt.....	56	Delmål 5.2: Samarbeid på tvers av sektorer, departementer, forskningsmiljøer og frivillige organisasjoner er etablert og koordinert.....	68
4.1.7 Søke økt dialog og samarbeid med nasjonale og regi-onale ledere i områder med utbredt konfliktrelatert seksualisert vold.....	56	5.2.1 Videreføre samarbeidsorganet for 1325 bestående av aktører fra myndigheter, sivilsamfunn, forskere og ressurspersoner.....	68
4.1.8 Støtte holdningskampanjer rettet mot menn for å fore-bygge seksualisert vold.....	57	5.2.2 Fortsette og videreføre arbeidet i den interdeparte-mentale arbeidsgruppen.....	68
Delmål 4.2: Ofre for seksualisert vold i konflikt får tilbud om rehabilitering i områder der Norge er involvert.....	58	5.2.3 Utnevne ansvarlige saksbehandlere for SR 1325 i alle ansvarlige departementer.....	69
4.2.1 Støtte og igangsette tiltak som tilbyr ofre for seksuali-sert vold i konflikt juridisk og praktisk oppfølging.....	58	5.2.3 Dele erfaringer mellom de norske utenriksstasjonene og hjemmeapparatet.....	69
4.2.2 Støtte tiltak som bidrar med sosioøkonomisk rehabili-tering.....	59		
4.2.3 Støtte utbyggingen av psykososiale og medisinske tilbud samt støtte til opplæring av helsepersonell.....	60		
4.2.4 Fremme helsetilbud til overlevende etter seksualisert vold i globale ordninger innen helse.....	61		

Kvinner, fred og sikkerhet: Framdriftsrapport 2012

Kvinners deltakelse i sentrale prosesser knyttet til fred og sikkerhet er et viktig mål i seg selv. Det er også et sentralt virkemiddel for å forebygge, håndtere og løse konflikter, og ikke minst for å bygge opp samfunn etter at konflikter er over.

FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1325 (SR 1325) om kvinner, fred og sikkerhet ble vedtatt i 2000 for å fremme kvinners deltakelse i all innsats knyttet til fred og sikkerhet og for å styrke beskyttelsen av kvinner i væpnede konflikter. Norge var blant de første landene som utarbeidet en nasjonal handlingsplan for å gjennomføre sikkerhetsrådsresolusjon 1325. Siden den norske planen ble lansert i 2006, er resolusjon 1325 blitt supplert med fem nye resolusjoner om kvinner, fred og sikkerhet (1820, 1888, 1889, 1960 og 2106).

Handlingsplanen ble derfor oppdatert og styrket gjennom *Kvinner, fred og sikkerhet: Strategisk plan 2011–2013*. Den trekker fram noen hovedområder som skal gis særlig prioritet:

1. Fredsprosesser og fredsforhandlinger
2. Internasjonale operasjoner
3. Postkonflikt og fredsbygging
4. Seksualisert vold i konflikt
5. Rapportering og ansvarliggjøring

Den strategiske planen har som hovedmålsetting å styrke kvinners deltakelse og fremme et gjennomgående kjønnsperspektiv i all utforming og gjennomføring av norsk politikk knyttet til fred og sikkerhet. Dette betyr at Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet, Forsvarsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Utenriksdepartementet i felleskap er ansvarlige for gjennomføringen.

Dette er den andre framdriftsrapporten på regjeringens innsats for å gjennomføre resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. I likhet med fjorårets rapport vil denne forsøke å gi en oversikt over de aktivitetene som er satt i gang eller gjennomført i året som har gått. Den vil også trekke fram utfordringer og innsatsområder som skal prioriteres høyere i året som kommer. Høsten 2013 vil det bli satt i gang en grundigere gjennomgang av Regjeringens gjennomføring av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Dette vil være et selvkritisk blikk på innsatsen de siste tre årene og komme med anbefalinger som vil ligge til grunn for oppdateringen av den strategiske planen som går ut i 2013.

Sterkt engasjement og stor synlighet

Norge spilte en viktig rolle som pådriver for kvinner, fred og sikkerhet og har opprettholdt en stor grad av synlighet på dette området både nasjonalt og internasjonalt. Det vedvarende høye politiske fokuset på denne agendaen sammen med øremerking av stillinger og budsjett begynner nå å vise resultater som vi vil bygge videre på i tiden som kommer. Det er samtidig liten tvil om at det også er store utfordringer igjen.

Stor grad av synlighet skaper samtidig forventninger både nasjonalt og internasjonalt om vårt framtidige engasjement og innsats, forventninger som vi tar sikte på å innfri så langt det er mulig.

Bred og mangfoldig innsats

Den strategiske planen er ambisiøs og har et bredt nedslagsfelt, og inneholder derfor tiltak på mange felt og nivåer. Rapporten viser at Norge er en viktig forkjemper for kvinner, fred og sikkerhet i internasjonale fora, som overfor FN-systemet, NATO og andre stater. Den viser også at Norge fortsatt er en betydelig bidragsyter til organisasjoner og andre som jobber med å gjennomføre disse resolusjonene på bakken. Dette gjelder særlig samarbeidspartnere som jobber for å øke kvinners politiske deltakelse og innflytelse, eller som jobber mot seksualisert vold og for å gi bistand til overlevende. Denne bistanden er ikke bare finansiell.

En rekke norske utenriksstasjoner og delegasjoner spiller også en viktig rolle som politisk støttespiller og talerør for sivilsamfunn som jobber for å påvirke lokale myndigheter og internasjonal opinion.

Det er vanskelig å spore alle pengene Norge bevilger til kvinner, fred og sikkerhet, siden mye av innsatsen inngår som en del av en større innsats. Det finnes ikke en egen kode i statistikken vår på dette området, men tallfesting av bilateral bistand til prosjekter i konflikt- og postkonfliktland som har likestilling som hovedmål eller delmål, gir en indikasjon på den norske støtten. Denne bistanden utgjorde i overkant av 2 milliarder kroner i 2012. Av disse hadde tiltak for rundt 401 millioner kroner kvinner og likestilling som hovedmål, noe som utgjør en betydelig økning fra 2011. I tillegg gir Norge kjernebidrag til en rekke internasjonale organisasjoner som blant annet jobber for å gjennomføre resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet.

Oppfølging av strategisk plan

Fredsprosesser og fredsforhandlinger

Norges innsats for å følge opp resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i fredsprosesser og fredsforhandlinger fokuserer på tre hovedområder: å få flere kvinner med i forhandlingsdelegasjoner og øke antallet kvinnelige meklere, å sikre at lokale kvinner er representert og konsultert og å arbeide for at kjønnsperspektivet integreres i prosesser der Norge er involvert. Både finansiell støtte til partnerorganisasjoner og politisk påvirkningsarbeid er sentrale virkemidler for å nå disse målene.

Norge fortsatte i 2012 å oppfordre partene i fredsforhandlinger til å inkludere kvinner i sine delegasjoner og integrere et kjønnsperspektiv i fredsprosesser der vi er involvert. Disse oppfordringene blir ikke alltid tatt til følge av partene. Det er derfor viktig å legge til rette for kvinners deltakelse også gjennom kompetansehevende tiltak, støtte parallell- og underprosesser til de offisielle forhandlingene og styrke samarbeidet med kvinnenettverk og -organisasjoner i konflikt- og postkonfliktland. Ambassadene i Amman, Kabul, Kathmandu og Luanda, som har ansvaret for DR Kongo, er blant ambassadene som utmerker seg som pådrivere på dette området. Det er også stadig større bevissthet rundt sammensetningen av våre egne delegasjoner, selv om vi ikke alltid lykkes i å oppnå fullstendig kjønnsbalanse.

Internasjonale operasjoner

Å integrere et kjønnsperspektiv og øke kvinners deltakelse i internasjonale operasjoner er et annet viktig innsatsområde. Norge jobber for at personell som deltar i internasjonale operasjoner skal få opplæring i resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Å øke kvinneandelen i internasjonale operasjoner generelt og i operative stillinger spesielt er også høyt prioritert. Norge har et nært samarbeid med FN-systemet for å fremme kvinners deltakelse i fredsprosesser og øke antallet kvinnelige meklere. Nasjonalt gjøres dette arbeidet av politiet og Forsvaret. Forsvarets høyskole har blant annet et eget *gender*-prosjekt som bistår Forsvarets utdanningsinstitusjoner med å inkludere kvinner, fred og sikkerhet i undervisningen, blant annet gjennom å utarbeide undervisningsmateriale og undervise på utreiseforbereende kurs før deltakelse i internasjonale operasjoner. Resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet var også i 2012 et gjennomgående tema for politiets FN-grunnkurs. Det ble også gitt spesifikke kurs om resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet før avreise til en operasjon, i tråd med retningslinjer utarbeidet av FN. I 2012 har satsningen på kvinnerekuttering til internasjonale operasjoner i politiet og Forsvaret så smått begynt å vise resultater. For eksempel utgjorde kvinner 50 prosent av deltakerne på det årlige utreiseforbereende kurset for politirådgivere som skal delta i FN-operasjoner.

Et annet eksempel er Norges innsats for å få etablert en stilling som spesialrådgiver for NATOs generalsekretær i saker vedrørende kvinner, fred og sikkerhet. Fra høsten 2012 har Norge finansiert en slik nyopprettet stilling tilknyttet generalsekretærens kontor, som nå innehas av norske Mari Skåre. Spesialrådgiveren skal blant annet fremme implementeringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i organisasjonen som helhet, men også i hele bredden av NATOs aktiviteter. Dette innebærer å øke bevisstheten om NATOs politikk og innsats på området og å styrke den interne koordineringen og samarbeidet med FN og andre relevante organisasjoner.

Postkonflikt og fredsbygging

To hovedprioriteringer ligger til grunn for Norges arbeid for kvinner, fred og sikkerhet i postkonflikt og fredsbygging: Norge skal bidra til å styrke kvinners deltakelse i beslutningsprosesser, og vi skal fremme et kjønnsperspektiv i reform av sikkerhetssektoren.

Norge støtter en lang rekke lokale, regionale og internasjonale organisasjoner som jobber for å styrke kvinners roller i lokale beslutningsprosesser og for å spre kunnskap om kvinner, fred og sikkerhet blant beslutningstakere og et bredere publikum. Her spiller Norge en viktig rolle fordi vi også støtter politisk påvirkningsarbeid, noe som de fleste andre giverland ikke gjør på grunn av utfordringene knyttet til å rapportere konkrete resultater fra denne formen for innsats.

Gjennom støtte til den regionale kvinneorganisasjonen Karama og deres arbeid i Midtøsten og Nord-Afrika bidro Norge for eksempel til det arbeidet *Libyan Women's Platform for Peace* (LWPP) gjorde for å forbedre valgloven i Libya. Dette har ført til konkrete resultater, blant annet en økning i antallet kvinner i parlamentet etter valget i juli 2012. Karama og LWPP medvirket også til utkastet til den nye grunnloven i Libya. Dette utgjør et viktig grunnlag for innsatsen i Libya framover.

Innenfor sikkerhetssektorreform samarbeider Norge både med FN, nasjonale myndigheter og lokale og regionale organisasjoner for å sikre at kvinners rettigheter og behov integreres i praksis. Norge bidrar gjennom finansiell støtte, sekonderinger av spesialister og bilateralt og multilateralt politi- og justissamarbeid. For å oppnå varige endringer er det helt sentralt at forandringene springer ut fra lokale initiativ og er solid forankret hos lokale aktører. Å ha et langsiktig perspektiv på denne innsatsen er ikke minst avgjørende og norsk innsats har over flere år fokusert spesielt på Vest-balkan og DR Kongo.

Norge er også en viktig pådriver for kjønnsperspektivet overfor FNs fond og programmer og Verdensbanken, som spiller sentrale roller i gjenoppbyggingen etter konflikter, og overfor våre humanitære partnere. Norge fremmer også kvinners rettigheter i internasjonale normative prosesser.

Seksualisert vold i konflikt

Norges arbeid mot seksualisert vold i konflikt foregår både multilateralt, bilateralt og i samarbeid med lokale partnere. Den norske innsatsen har særlig fokusert på DR Kongo, men også på å integrere kjønnsperspektivet og styrke fokuset på seksualisert vold i humanitær innsats når nye konflikter oppstår. Forebygging og beskyttelse, rehabilitering og støtte til overlevende samt straffeforfølgelse av overgripere er hovedmål på dette området. Norge samarbeider også med FN for å styrke overlevendes tilgang til rettssystemet og skjerpe straffeforfølgelsen av overgripere.

Både langsiktig samarbeid og solid lokal forankring ligger til grunn for dette arbeidet. Norge fortsatte derfor støtten til nasjonale myndigheter og aktører som driver kapasitetsbygging og teknisk assistanse, spesielt innenfor sikkerhetssektorreform og helsevesenet. Norge støttet også sivilsamfunnsaktører som har en overvåkingsfunksjon og driver politisk påvirknings-

arbeid for å sørge for at den politiske viljen vedvarer. Innsatsen rettet mot rehabilitering og praktisk støtte til overlevende går gjennom frivillige organisasjoner og deres lokale samarbeidspartnere. Blant annet ble byggingen av både Heal Africa-sykehuset og Kyeshero-sykehuset i DR Kongo ferdigstilt i 2012 til tross for store sikkerhetsutfordringer i området der sykehusene ligger.

Geografisk tilstedeværelse

Den norske innsatsen for kvinner, fred og sikkerhet fordeler seg på en rekke tiltak i Afrika, Asia, Latin-Amerika og Europa. Det er til Asia og Afrika den største delen av bistanden på dette området går. Noen land utpeker seg som særlig viktige partnere, gitt konteksten og Norges øvrige engasjement i disse landene. Disse landene omtales som fokusland og inkluderer Afghanistan, Sudan, Sør-Sudan, Nepal, Filippinene, Israel og Palestina, Haiti, Den demokratiske republikk Kongo, Liberia og Colombia. I de fleste av disse landene ser vi av oversikten i vedlegget at det også i 2012 foregikk en bred innsats på flere nivåer og i samarbeid med en rekke partnere. Spesielt i Nepal, Filippinene og til dels Palestina ser vi at samarbeidet mellom departementene hjemme i Norge, utenriksstasjoner og lokalt og internasjonalt sivilsamfunn begynner å føre til positive resultater.

Partnere og målgrupper

Blant partnerne finner vi en rekke sentrale FN-institusjoner, for eksempel FNs utviklingsprogram (UNDP), FNs barnefond (UNICEF), UN Women, FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), FNs sentrale humanitære samordningsenhet (OCHA), FNs politiske avdeling (DPA) og FNs avdeling for fredsbevarende operasjoner (DPKO), NATO, de multilaterale gjenoppbyggingsfondene og fredsbyggingskommisjonen, internasjonale og regionale organisasjoner og nettverk, og norske og internasjonale frivillige organisasjoner og nettverk.

Blant målgruppene finner vi alt fra internasjonale ledere, fredsmeklere, parlamentarikere, nasjonale og lokale politiske ledere, freds- og kvinneaktivister, studenter og forskningsmiljøer, dommere, jurister og politibetjenter, journalister, militære ledere og soldater, helsepersonell, religiøse ledere, kvinneledede husholdninger, jenter og enker, fedre og unge menn, barn og ungdom, urfolkskvinner, flyktninger og internt fordrevne, tidligere barnesoldater og overlevende etter seksualisert vold.

I noen tilfeller arbeidet Norge parallelt overfor ulike aktører og kombinerte formelle og uformelle kanaler for innflytelse. Ett eksempel er det multilaterale arbeidet knyttet til minekonvensjonen og konvensjonen om klaseammunisjon, hvor Norge både holdt innlegg i statspartmøtene og uformelle konsultasjoner med stater og gjennomføringspartnere vektla kjønnspektivetets betydning innenfor denne innsatsen.

Aktiviteter

Samarbeidet med de ulike partnerne, både på landnivå og internasjonalt, tok en rekke ulike former og varierte blant annet i kontekst, formål, muligheter og begrensninger. I tillegg til aktivitetene som legges fram i rapporten kommer den betydelige innsatsen som nedlegges både på landnivå og internasjonalt gjennom uformell og formell dialog og politisk påvirkning.

I 2012 har vi videreført innsatsen for å sikre at vi og andre overholder våre internasjonale og nasjonale forpliktelser, blant annet når det gjelder kjønnsammensetning i delegasjoner, rekruttering av flere kvinnelige fredsmeklere, arbeid for å få flere kvinner til å delta i fredsprosesser og innsats for å styrke kompetansen om kvinner, fred og sikkerhet blant personell som deltar i internasjonale operasjoner.

Spennet i aktivitetene er stort, fra normativ innsats på internasjonalt nivå til rent praktisk innsats, som data- og kjøreopplæring for afrikanske kvinner som skal tjenestegjøre i fredsbevarende operasjoner. Det ytes også medisinsk hjelp, psykososial støtte og transport til politistasjon, sykehus og krisesentre samt støtte til økonomisk reintegrering av ofre for seksualisert vold.

De aller fleste innsatsene omfattet flere ulike aktiviteter som sammen skal bidra til at Norge når målene som er satt. Kompetansebygging og kapasitetsbygging, gjennom opplæring i form av alt fra enkeltstående kortvarige kurs til universitetsgrader, fortsatte i 2012. Innholdet i opplæringen varierte etter behov og kontekst. Det ble gitt opplæring i resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet og kjønnsperspektivet, men også i mer praktiske tema, som hvordan kvinner kan formulere og fremme sine egne behov, interesser og prioriteringer overfor lokale og nasjonale myndigheter, internasjonale aktører og giverland. Også kompetanseutvikling innen kommunikasjon, konflikthåndtering, samarbeid og ledelse ble gjennomført. Holdningsskapende arbeid fortsatte også i 2012, for eksempel knyttet til kjønnsroller og vold.

Norge støttet også i 2012 ulike aktiviteter knyttet til det å utvikle nasjonale og regionale handlingsplaner for kvinner, fred og sikkerhet. Norsk støtte bidro videre til at opplæringsmateriale på en rekke områder og nivåer ble oppdatert for å sikre at kjønnsperspektivet er integrert.

Støtte til ulike aktiviteter som har til hensikt å styrke og ansvarliggjøre myndighetene med hensyn til å innfri sine forpliktelser, blant annet etablering av databaser, dokumentasjons- og informasjonsarbeid, overvåking av implementeringen av avtaler og saksgangen i rettssystemet, utvikling av etiske retningslinjer for politi og andre sentrale aktører, utvikling av sivilsamfunnsrapportering om nasjonal gjennomføring av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet, støtte til forskning, politisk påvirkningsarbeid, opplæring i kommunikasjonsarbeid og mediekontakt, gjennomføring av konferanser og utstillinger og utarbeidelse av teaterstykker, dokumentarfilmer, radio- og fjernsynsprogrammer fortsatte også i 2012.

Videre støttet Norge en rekke ulike endringsaktører ved å bidra til etablering av nettverk og sentre for aktivister og gjennom å gi støtte til organisasjoner som driver informasjonsarbeid og tillitsbygging innad i eller mellom lokalsamfunn og ulike institusjoner som politi og rettsvesen.

Ansvarliggjøring

Økt ansvarliggjøring og rapportering er en prioritert oppgave i den strategiske planen. Planen introduserte et bedre resultatrammeverk og krav om årlig rapportering. Det er et mål å ansvarliggjøre både oss selv og våre partnere. Norge er i dialog med FN-systemet og andre samarbeidspartnere for å forbedre rapporteringen, og dette arbeidet må fortsette. Vi ønsker samtidig å lære av det gode resultatarbeidet som gjøres i mange organisasjoner vi samarbeider med.

Vi opplever likevel at det i mange tilfeller er en utfordring å rapportere om konkrete og målbare resultater av vår innsats i felt. Dette kan til en viss grad forklares med den formen for innsats og aktiviteter som er nødvendig på området kvinner, fred og sikkerhet, der kunnskapsbygging og holdningsendringer står sentralt. Slik innsats krever et langsiktig perspektiv; som vi vet fra vår egen historie, tar endring av normer, verdier, holdninger og atferd tid. Det kan derfor gå lang tid før vi ser at normativ innsats materialiserer seg i konkrete og synlige endringer på bakken. Dette betyr selvsagt ikke at denne innsatsen ikke er viktig, tvert i mot er det avgjørende å fortsette dette arbeidet og i mange tilfeller å intensivere innsatsen ytterligere. Likevel er det viktig at vi har muligheter til å spore endringer – også de mindre – underveis, slik at vi kan justere kursen om det skulle vise seg å være nødvendig.

Nøkkelen til å oppnå langsiktige resultater på landnivå ligger ofte nettopp i å videreføre og styrke innsatsen der hvor utfordringene synes størst, å opprettholde et langsiktig perspektiv og ikke å gi opp der motstanden synes sterkest. Dette krever både utholdenhet og mot, noe de fleste av våre partnere utviser. Men vi må forvente dokumenterte resultater på sikt, og gjennom oppfølgingen må vi sikre oss at det er sannsynlig at dette vil skje.

Hvordan kan vi bli bedre?

Denne rapporten, i kombinasjon med innspill fra sivilsamfunnet og andre partnere, peker på noen områder hvor vi vil vurdere å justere innsatsen for ytterligere å styrke implementeringen av den strategiske planen.

Vi må vurdere om vi bør bli enda mer fokuserte og strategiske med hensyn til hvem og hva vi støtter. Selv om det ligger en styrke i det betydelige mangfoldet denne rapporten vitner om, representerer det også betydelige utfordringer når det gjelder å følge opp samarbeidet fra norsk side. Kvalitetssikring av innsatsen som nedlegges må bli sterkere vektlagt og partnerorganisasjoners evne til å levere resultater må i større grad få konsekvenser for fremtidig støtte. Både vi og partnere må bli flinkere til å vise at innsatsen vi legger ned fører til faktiske resultater.

Både innad i vårt eget system og i partnerland og –organisasjoner ser vi at svak gjennomføring til en viss grad skyldes mangel på interesse og vilje. Den største årsaken er likevel manglende kompetanse og kapasitet når det gjelder å integrere kvinner, fred og sikkerhet i relevante politikkområder. For å oppnå målet om at denne agendaen skal bli en del av all vår innsats for fred og sikkerhet må vi derfor bli flinkere til å bidra med faglige og strategiske råd om hvordan resolusjoner, beslutningsdokumenter og direktiver skal gjennomføres i praksis innad i vårt eget system og overfor partnere.

Vi kan også bli enda bedre til å se det utenrikspolitiske og det utviklingspolitiske arbeidet i sammenheng, til å kombinere dialog og bistand effektivt og ikke minst til å bruke resultatene som partnerne våre produserer, mer bevisst og aktivt, for eksempel i dialogen med myndigheter i samarbeidsland og vis-à-vis FN systemet. Handlingsplanen for kvinners rettigheter og likestilling i utenriks- og utviklingspolitikken som lanseres sensommeren 2013 er et viktig skritt i riktig retning.

Vi vil også bli bedre til å formidle erfaringer og kunnskap om effektive tiltak internt og eksternt, og som en del av dette utvikle «best practice» med hensyn til hvordan vi mest effektivt og målrettet kan implementere den strategiske planen. Internt er det dessuten behov for i større grad å systematisere innsatsen slik at kvinner, fred og sikkerhet blir integrert i all Norges innsats for fred og sikkerhet også i praksis.

Innsatsen framover

Fremover vil det å øke kvinneandelen og styrke kjønnsperspektivet i fredsforhandlinger og –prosesser prioriteres spesielt. Dette vil innebære et tettere samarbeid med partnere som UN Women, FNs politiske avdeling (DPA), og sivilsamfunnet i land hvor Norge er involvert i fredsprosesser. Norge og Finland har blant annet gått sammen om å finansiere kurs i hvordan kjønnsperspektivet skal integreres i fredsforhandlinger i regi av DPA, Institutt for fredsforskning (PRIO) og Crisis Management Initiative (CMI).

Et annet sentralt prioriteringsområde blir kvinners deltakelse i fredsbygging og Norge skal bidra til gjennomføringen av FNs Generalsekretærs *Seven Point Action Plan on Women's Participation in Peacebuilding*. Startskuddet for denne innsatsen var en internasjonal konferanse om nettopp dette temaet i mars 2013, som Norge arrangerte i samarbeid med UN Women og Australian Civil-Military Centre (ACMC).

Også arbeidet med å sikre en systematisk tilnærming til kvinner, fred og sikkerhet og at tematikken ikke glemmes når kriser oppstår prioriteres videre i 2013. Et viktig innsatsområde vil derfor være å styrke oppfølgingen og den faglige støtten innad i departementene og i uteapparatet. I Utenriksdepartementet vil dette for eksempel gjøres gjennom målrettet opplæringen ved Utenriksdepartementets kompetansesenter (UKS). Vi vil vurdere om denne skal gjøres obligatorisk for utreisende til konflikt- og postkonfliktland.

I 2013 vil vi også fortsette samarbeidet mellom involverte departementer og direktorater, og videreføre samarbeidsorganet for 1325, som består av norske frivillige organisasjoner og forskningsmiljøer. Disse foraene er viktige for informasjonsutveksling, men det bør vurderes hvordan vi også kan styrke det faglige og strategiske fokuset i dette samarbeidet.

Vi vil fortsette arbeidet med å styrke dokumentasjonen av hvilke resultater innsatsen gir. Dette vil i hovedsak skje i forbindelse med revideringen og oppdateringen av den strategiske planen mot slutten av 2013, hvor det vil bli utviklet et nytt og mer hensiktsmessig resultatrammeverk. Gjennomgangen av den nåværende planen som begynner høsten 2013 vil spille inn i denne prosessen.

Prioritert område 1

Fredsprosesser og fredsforhandlinger

Delmål 1.1: Flere kvinner deltar i norske og internasjonale delegasjoner til fredsforhandlinger og fredsprosesser

Aktiviteter:

1.1.1 Påse at alle norske oppnevnte delegasjoner til fredsforhandlinger er i samsvar med likestillingslovens § 21

Ansvarlig: UD, BLD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Likestillingsloven § 21 inkluderer krav om kjønnsbalanse i offentlige utvalg, styrever, råd, nemnder og lignende. 13. juni 2013 vedtok Stortinget ny likestillingslov. § 13 erstatter her § 21 i gjeldende lov. I den nye lovens § 13 er delegasjoner inkludert i den ikke-uttømmende listen over utvalg som blir omfattet av bestemmelsen. Loven har også tidligere blitt tolket til også å gjelde delegasjoner, men å nevne disse eksplisitt i listen vil tydeliggjøre dette. Den nye likestillingsloven trer i kraft 1. januar 2014.

Utenriksdepartementet har et bevisst forhold til alltid å inkludere begge kjønn i egne delegasjoner i fredsforhandlinger. Dette er også tilfellet i fredsprosesser som ikke er offentlig kjent, såkalt stille prosesser. Siden norske delegasjoner som oftest er svært små og tilgangen på personell med riktig erfaring og kompetanse når det gjelder for eksempel språk, er begrenset, er det ikke alltid mulig å oppnå kjønnsbalanse i delegasjonene. Per i dag er det for eksempel fire kvinner og to menn blant tilretteleggerne for fredssamtalene i Colombia. Tilretteleggersteamet for fredssamtalene på Filippinene besto på den annen side av tre menn og en kvinne.

1.1.2 Støtte opp om gjennomføringen av FNs strategi for å fremme kvinners deltakelse i fredsprosesser og øke antall kvinnelige fredsmeklere

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011)

Status:

FNs politiske avdeling og UN Women

FNs politiske avdeling (DPA) har en sentral rolle i arbeidet for å sikre flere kvinnelige fredsmeklere, lokale kvinners deltakelse og innflytelse i fredsprosesser og integrering av kjønnspektivet i fredsforhandlinger. Norge støtter derfor DPA og UN Womens treårige *Gender and Mediation* strategi med 200 000 kroner årlig over tre år etter å ha støttet startfasen av strategiutviklingen med 5,8 millioner kroner i 2010. Målet for strategien er å bidra til økt tilgjengelighet og kvalitet på kvinnelige meklere og å styrke kunnskapen om likestillingsspørsmål i fredsprosesser. Dette gjelder også DPAs *Mediation Support Unit* (MSU) som Norge støtter med 11 millioner kroner i 2012. Denne støtten går spesielt til deres *Standby Team of Mediation Experts*, som administreres av Flyktningshjelpen. Denne beredskapsgruppen har nå fått en *gender*-rådgiver.

Det er de siste årene lagt ned mye arbeid i å forbedre kunnskapen om og kapasiteten til å håndtere denne typen problemstillinger i DPA. Organisasjonen har likevel ikke oppnådd den ønskede framgangen på flere av strategiens målsettinger. Til dels har dette årsaker utenfor DPAs kontroll. Norge vil likevel forvente at DPA integrerer et kjønnspektiv i all i all sin virksomhet i tiden som kommer. En utnevning av en kvinnelig *lead mediator* i en konflikt ville videre være et sterkt signal.

Les mer om UN Women og DPAs samarbeid i punkt 1.2.4.

Delmål 1.2: Lokale kvinner deltar i fredsprosesser og fredsforhandlinger, eventuelt i parallelle prosesser, der Norge er involvert

Aktiviteter:

1.2.1 Stille forventninger overfor partene om å inkludere kvinner i sine delegasjoner i fredsprosesser der Norge er involvert

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norge oppfordrer alltid partene til å inkludere kvinner i sine delegasjoner i fredsprosesser der Norge er involvert, men dette blir ikke alltid tatt til følge.

Et eksempel er Norges rolle som leder av givergruppen for PLOs forhandlingssekretariat (*Negotiations Affairs Department*). Givergruppen har kommet med konkrete forslag til hvordan sekretariatet kan integrere resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i sitt arbeid. I 2012 har det vært lite aktivitet i forhandlingene mellom israelske og palestinske myndigheter, men sekretariatet har i sin rådgivning overfor den palestinske ledelsen blant annet begynt å se på hvordan kvinners behov ivaretas, og retter innsatsen mer aktivt mot journalister og aktivister.

1.2.2 Støtte parallell- og underprosesser til offisielle fredsforhandlinger der kvinner spiller en sentral rolle

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norge støtter UN Womens program *Women as Peacebuilders* og arbeidet som FNs misjon i Afghanistan (UNAMA) gjør for å fremme kvinners deltakelse i alle formelle og uformelle møter om den pågående fredsprosessen i Afghanistan. UNAMA og UN Women mottar henholdsvis i underkant av 1 og 7,5 millioner kroner i 2012 til denne innsatsen. Norge vil også støtte UNAMAs freds- og forsoningsarbeid med totalt 3,8 millioner kroner i 2013–2014. Arbeidet fokuserer på fredsforhandlingsopplæring samt lokale og nasjonale fredsmøter og dialogspor. En forutsetning for denne støtten er at minst 20 prosent av deltakerne er kvinner.

Norge har også inngått et samarbeid med *Afghan Women's Network* for å bidra til at nettverket kan styrke sin deltakelse i fredsprosessen. Samarbeidet fokuserer spesielt på kompetansebygging innenfor menneskerettigheter, konfliktløsning og forhandlingsteknikk og blir støttet med totalt 3 millioner kroner over to år. På denne måten styrkes de kvinnelige aktivistene og politikernes mulighet til å delta i politiske prosesser. Norge har også bidratt til erfaringsutveksling om kvinners deltakelse i fredsprosessene i Sudan, Filippinene, Sri Lanka og Nepal. Tre av nettverkets medlemmer deltok dessuten på Oslo Forum i 2012.

Les mer om Oslo Forum i punkt 1.2.4. Les mer om UN Womens norskstøttede arbeid i Afghanistan i punkt 3.1.3.

1.2.3 Styrke samarbeidet med lokale aktører og kvinnenettverk i sør gjennom kartleggingsprosjekter og bredere involvering av relevante norske utenriksstasjoner

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

En rekke norske ambassader samarbeider tett med lokale kvinneorganisasjoner og -aktivister.

Ambassaden i Amman

Ett eksempel er Norges ambassade i Amman, som også har ansvaret for å følge opp Irak. I 2012 har ambassaden støttet tre arbeidsseminarer med representanter fra irakske kvinneorganisasjoner som er pådrivere for at Irak får laget en nasjonal handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet. Det er dannet en nasjonal koordineringsgruppe bestående av representanter for åtte kvinneorganisasjoner. Gruppen kaller seg *Iraq NAP 1325 Initiative*. Den norske støtten til koordineringsgruppen kanaliseres gjennom *European Feminist Initiative*, som også bistår som organisator. Initiativet har i 2012 jobbet systematisk med å involvere lokale ledere og representanter for myndighetene i Irak for å få til et felles initiativ og gi irakske myndigheter eierskap til utarbeidelsen av en eventuell nasjonal handlingsplan.

Ambassaden i Katmandu

Et annet eksempel er ambassaden i Katmandu, som gjennom flere år har samarbeidet med SANKALPA, et nettverk av elleve kvinneorganisasjoner som bidrar til gjennomføringen av Nepals nasjonale handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet. Nettverket støttes med totalt 12,3 millioner kroner fra 2011 til 2014. Ambassaden samarbeider også med *Inter Party Women's Alliance*, en allianse bestående av kvinnelige ledere fra 15 ulike politiske partier. Alliansen har som ett av sine hovedmål å få flere kvinner med i sentrale politiske prosesser, herunder fredsbyggingarbeidet. Alliansen støttes med totalt 4 millioner kroner fra 2011 til 2014. Kapasitetsbygging blant kvinneaktivister, kvinnelige politikere og offentlige tjenestepersoner om prioriteringene i den nasjonale handlingsplanen er et sentralt fokusområde i begge disse samarbeidene.

Ambassaden i Colombo

Også ambassaden i Colombo jobber for å styrke samarbeidet med lokale kvinnenettverk og -organisasjoner. Ambassaden støtter blant annet kvinnenettverk som jobber med å styrke kvinners mulighet til å delta i lokale gjenoppbyggings- og forsoningsprosesser sør og øst på Sri Lanka. Dette arbeidet ble støttet med 536 000 kroner i 2012.

Som en del av denne satsingen samarbeider ambassaden også med FNs befolkningsfond (UNFPA) og Sri Lankas barne- og kvinneministerium for å sikre at ministeriets hjelpearbeidere når ut til kvinner i rurale områder, herunder de tidligere konfliktområdene. Dette arbeidet fokuserer spesielt på å forebygge og bekjempe kjønnsbasert vold og blir støttet med 945 000 kroner i 2012.

Ambassaden i Kabul

Ambassaden i Kabul har på sin side fortsatt samarbeidet med nettverket av kvinnelige parlamentarikere, kvinnelige medlemmer av Fredsrådet og representanter fra sivilsamfunnet som ble samlet i forkant av Bonn II-konferansen i desember 2011, hvor man planla overføringen av ansvaret for sikkerhetssituasjonen i Afghanistan til nasjonale myndigheter og det internasjonale nærværet i landet etter 2014. Samarbeidet er både en viktig kilde til lokal forståelse for ambassaden og et forum hvor de afghanske deltakerne kan fremme sine politiske prioriteringer og behov for støtte overfor giverland som er progressive i spørsmål knyttet til kvinners rettigheter og likestilling.

Ambassaden i Manila

Ambassaden i Manila har gjennom flere år samarbeidet tett med kvinneaktivister og -nettverk i forbindelse med fredsprosessen i landet. Norge var en sentral støttespiller for Filippinenes arbeid med en nasjonal handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet som ble lansert i 2010. Siden da har samarbeidet fokusert på gjennomføringen av planen. Ambassaden gjennomførte blant annet et miniseminar med dette som tema i februar 2012 som samlet sivilsamfunnsdeltakere og representanter for sentrale giverland til de internasjonale observatørteamene (IMTs), UN Women og den filippinske regjeringens forhandlingspanel (OPAPP).

Ambassaden i Luanda

Ambassaden i Luanda, som også har ansvaret for DR Kongo, gikk i 2012 i gang med å utrede hvordan man best kunne støtte lokale kvinneorganisasjoner som jobber for å fremme resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Ambassaden fulgte opp utredningen med støtte til organisasjonene SOFEPADI og *Fonds des Femmes Congolaises* (FFC) med totalt 5 millioner kroner, hvorav 1,5 millioner ble utbetalt i 2012.

SOFEPADI, som er basert i Bunia, har de siste ti årene vokst fra å være en liten gruppe kvinnelige radiojournalister som drev informasjonsarbeid om kvinners rettigheter, til å bli en tjenestetilbyder for kvinner og jenter som er utsatt for seksualisert vold. Senteret er det eneste av sitt slag i Ituri-distriktet og tilbyr juridisk og psykososial støtte, medisinsk hjelp og bistand til økonomisk reintegrering. Organisasjonen har også fortsatt med politisk påvirknings- og opplysningsarbeid om seksualisert og kjønnsbasert vold.

FFC er basert i Kinshasa og støtter små, lokale kvinneorganisasjoner med kompetansebygging og finansielle bidrag. Organisasjonen jobber også for å styrke kvinners valgdeltakelse. Prosjektet ambassaden støtter, retter seg særlig mot mobilisering av kvinnelige kandidater og opplæring av kvinnelige aktivister til lokal- og provinsvalg som etter planen skal gjennomføres i løpet av de neste par årene.

1.2.4 Støtte kompetansehevende tiltak som øker kvinners mulighet for deltakelse i fredsforhandlinger og -prosesser

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Oslo Forum

Oslo Forum arrangeres av Utenriksdepartementet og *Centre for Humanitarian Dialogue* hvert år og samler fredsmeklere fra hele verden for å utveksle erfaringer og ideer. Spørsmål relatert til kvinner, fred og sikkerhet er integrert i alle sesjoner på Oslo Forum. Dette gjøres ved å søke å inkludere kvinner i alle panel og sikre at møtelederne tar opp spørsmål om kvinners rolle og deltakelse i fredsprosesser. Det har vist seg å fungere mot sin hensikt å ha en dedikert sesjon om temaet, da dette kan brukes som et påskudd for ikke å ta det inn i resten av forumet.

Kvinner utgjorde rundt 30 prosent av deltakerne på Oslo Forum i 2011 og i 2012.

UN Women og FNs politiske avdeling

Norge støtter UN Women og FNs politiske avdelings (DPA) treårige prosjekt for å styrke kvinners deltakelse, fremme kjønnskompetanse i fredsprosesser og sikre rekruttering av kvinnelige tilretteleggere med 5 millioner kroner i 2012. I 2011 fikk over 200 kvinnelige fredsaktivister i Vest-Afrika, Sentral- og Sørøst-Asia, Elfenbenskysten, Makedonia, Egypt, Somalia og Zimbabwe opplæring i kvinners roller i fredsmekling. UN Women har også bistått med

ytterligere kompetansebygging og bidratt til utviklingen av felles fredsagendaer for kvinner i Egypt, Somalia, Filippinene, Zimbabwe og i Sørøst-Asia. En database med informasjon om over 400 fredsorganisasjoner for kvinner er opprettet.

Les mer om UN Women og DPAs samarbeid i punkt 1.1.2.

UN Women, Colombia

Gjennom støtten til UN Women i Colombia har Norge bidratt til rådgivning og konsultasjoner i forbindelse med utarbeidelsen av en nasjonal likestillingspolitikk. Konsultasjonsprosessen omfattet mer enn 2000 ledere fra ulike kvinneorganisasjoner, og det første punktet i den nye strategien handler om kvinners deltakelse i fredsbygging.

I 2011 har 90 kvinner og menn fra sivilsamfunnet og myndighetsinstitusjoner gjennomført universitetskurs i kjønnsbasert vold, rettigheter og overgangsrettferdighet. Kursene ble utviklet av UN Women i samarbeid med colombianske universiteter. UN Women har også utviklet en landrapport til regjeringen med anbefalinger for å forebygge og bekjempe den omfattende seksualiserte volden som har fulgt av den interne konflikten i landet.

I den sørlige provinsen Nariño har UN Women støttet Skolen for kvinners medvirkning i fredsprosessen. 150 afrocolombianske kvinner, urfolkskvinner og representanter for lokale myndigheter deltok på disse kursene i 2011. Mer enn 600 journalister og journaliststudenter deltok også på kurs om kvinner, fred og sikkerhet som ble gjennomført i samarbeid med den colombianske journalistføderasjonen.

I 2012–13 vil UN Women i Colombia fokusere spesielt på provinsen Huila og veiledning i den nye loven om erstatning og tilbakeføring av jord og på resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Dette skal bidra til å sikre kvinners rettigheter og medvirkning i gjennomføringen av loven og en forhåpentligvis framgangsrik fredsprosess. UN Womens arbeid i Colombia støttes med 1,3 millioner kroner i 2012.

Flyktningshjelpen, Colombia

Norge støtter også kvinne-, fred- og sikkerhets-relaterte tiltak i Colombia gjennom et sivilsamfunnsfond administrert av Flyktningshjelpen som bidrar med midler til organisasjoner som er engasjert i fredsbyggingsarbeid. Tiltakene som finansieres, fokuserer spesielt på formulering og implementering av nasjonal og lokal politikk for internt fordrevne. Også beskyttelsestiltak for spesielt sårbare grupper som afrocolombianere, urfolk og barn mottar støtte gjennom fondet. Norge bidro med 4 millioner kroner til fondet i 2012.

Global Partnership for the Prevention of Armed Conflict

Global Partnership for the Prevention of Armed Conflict (GPPAC) har mottatt støtte til sitt arbeid for kvinner, fred og sikkerhet siden 2004. Nettverket driver blant annet informasjonsarbeid og kompetansebygging blant kvinneorganisasjoner i land som gjennomgår fredsprosesser, for eksempel Filippinene og Colombia. GPPAC har videre bistått i utarbeidelsen av nasjonale handlingsplaner for kvinner, fred og sikkerhet på Filippinene og Fiji. Norske midler har også bidratt til å finansiere en stilling for en koordinator som skal sikre at kjønnspektivet er integrert i alle deler av nettverkets innsats. I 2011 ferdigstilte koordinatoren blant annet en kartlegging av hvordan kjønnspektivet er integrert i GPPACs arbeid i Øst-Europa, og gjennomførte et kurs i kommunikasjonsarbeid og mediekontakt for likestillingsansvarlige i medlemsorganisasjonene. Organisasjonen mottok 1 million kroner i støtte til dette arbeidet i 2012.

Nansen Fredssenter

Norge støtter Nansen Fredssenters lederprogram for somaliske kvinner bosatt i Norge med 360 000 kroner. Programmet skal i første omgang være et tilbud til 15-20 kvinner som representerer ulike deler av den somaliske diasporaen, og har som mål å bidra til å styrke kvinners rolle i politiske prosesser i Somalia. Dette gjennom å bidra til økt kunnskap om kommunikasjon, konflikthåndtering, samarbeid og ledelse, samt forbedret evne til å kunne ta ledelsesfunksjoner i diasporamiljøet i Norge.

Sulong CARHRIHL

Norge støtter Sulong CARHRIHLs innsats for å overvåke den inngåtte menneskerettsavtalen mellom filippinske myndigheter og kommunistbevegelsen, inklusive prosjektet *Pushing Forward Women's Engagement on UNSCR 1325: Realizing the National Action Plan through Women's Collective Action*. Prosjektet fokuserer på kompetansebygging i det filippinske forsvaret angående kvinners rolle og deltakelse i konflikt og postkonflikt. Organisasjonen blir støttet med 1,3 millioner kroner i 2012.

WE ACT1325

We ACT1325 er et prosjekt som er rettet mot kvinners rolle i fredsprosessen mellom *Moro Islamic Liberation Front* (MILF) og filippinske myndigheter, samt i fredssamtalene med kommunistbevegelsen, der Norge har en tilretteleggerrolle. Prosjektet støttes med 450 000 kroner og har aktiviteter både lokalt og nasjonalt på Filippinene. Målet er økt bevisstgjøring om den nasjonale handlingsplanen for SR1325 gjennom workshops og seminarer for representanter fra det filippinske forsvaret, samt seminarer om lokal konflikthåndtering. Organisasjonen har også et eget prosjekt rettet mot politiet og andre militære enheter.

Women's International League for Peace and Freedom

Norge støtter *Women's International League for Peace and Freedom* (WILPF) med totalt 2 millioner kroner i 2011 og 2012. WILPF driver kapasitetsbygging blant lokale og internasjonale kvinneorganisasjoner i 20 land og har utarbeidet landrapporter på nasjonal gjennomføring av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet basert på nasjonale konsultasjoner med nesten 400 organisasjoner i Midtøsten. Organisasjonen arrangerte også en høynivåkonferanse i samarbeid med Menneskerettighetsrådet i Genève som ga konkrete anbefalinger om implementeringen av agendaen for kvinner, fred og sikkerhet i en rekke land. Gjennom *PeaceWomen*-programmet overvåker de og fremmer agenden for kvinner, fred og sikkerhet i FN.

Den norske Burmakomité

Gjennom Den norske Burmakomité (NBK), støtter Norge blant annet *Women's League of Burmas* innsats for å etablere tre kvinnesentre som skal bidra til å skape nettverk og økt bevissthet om kvinners rettigheter, likestilling og spørsmål knyttet til den politiske overgangs- og fredsprosessen. Det er planlagt å starte ytterligere fem sentre i 2013. Prosjektet ble støttet med 1 million kroner i 2012.

I 2012 har NBK også gjennomført to kurs om kvinner, fred og sikkerhet – ett for å stimulere unge kvinner til å delta i politikk og samfunnsliv og et medieforum for kvinnelige journalister for å fremme likestilling i media. Støtten videreføres i 2013.

Myanmar Peace Donor Support Group og Myanmar Peace Support Initiative

Norge koordinerer *Myanmar Peace Support Initiative* (MPSI), som støtter opp om våpenhvileavtalene i Myanmar. MPSI har månedlige møter både i Yangon og Chiang Mai. Møtene i Chiang Mai ledes av en kvinne, den norske ambassadøren i Bangkok, Katja Nordgaard. Norge er en pådriver for å styrke kvinner, fred og sikkerhet som en dimensjon i fredsinitiativet, blant annet gjennom å støtte lokale kvinneorganisasjoner. Det vurderes også å styrke myndighetenes fredssenter ved å sekundere en egen rådgiver med fokus på kjønnsdimensjonen.

Institutt for fredsforskning

Norge støtter *gender*-teamet ved Institutt for fredsforskning (PRIO) og prosjektet *Gender, Conflict and Peacebuilding* med totalt 2,2 millioner kroner i 2012. Formålet med prosjektet er å bygge opp et forskningsmiljø i Norge på kvinner, fred og sikkerhet samt å etablere en forskergruppe med ressurspersoner som kan være sparringspartnere for relevante departementer og etater i forbindelse med utvikling av norsk politikk på området.

Prosjektaktivitetene omfatter 1) forskning og akademisk publisering, 2) undervisning, 3) rådgivning og formidling til det offentlige og 4) konferanser, seminar og nettverksbygging. I tillegg til forskning på problemstillinger knyttet til kvinner, fred og sikkerhet har prosjektet i 2012 fått utgitt boken *Women and War* i samarbeid med United States Institute for Peace (USIP), gitt ut fire nummer av nyhetsbrevet *The PRIO Gender, Peace and Security Update* og gitt en rekke forelesninger om tematikken for universiteter, departementer, etater og organisasjoner. PRIOs Kypros-senter har i tillegg arrangert seminarer og konferanser, inkludert en større konferanse om kvinners deltakelse i fredsprosessen på Kypros og i regionen i samarbeid med University of Cyprus og kypriotiske og norske myndigheter. Les mer om denne konferansen under punkt 3.1.2.

International Institute for Democracy and Electoral Assistance, Haiti

Norge inngikk i 2011 en treårig avtale med *International Institute for Democracy and Electoral Assistance* (IDEA) for å støtte opp om demokratibyggning på Haiti. Avtalen innebærer et årlig støttebeløp på rundt 6 millioner kroner. IDEAs Haiti-kontor ledes av landets tidligere kvinneminister og kultur- og informasjonsminister Marie-Laurence Jocelyn Lassègue. Styrking av kvinners politiske deltakelse og innflytelse, blant annet gjennom å jobbe for kjønnskvotering, er et viktig fokus for arbeidet. Arbeidet har ført fram; ved inngangen til 2013 var 10 av 23 ministre kvinner.

National Democratic Institute, Haiti

Norge støtter *National Democratic Institute* (NDI) og dets prosjekt *Strengthening Participation of Women and Youth in Politics*. Prosjektet ble startet i slutten av 2011 og har som mål å drive kapasitetsbygging blant de fem kvinnelige parlamentarikerne i Underhuset, og å bistå befolkningen, og da særlig ungdom, i å engasjere seg politisk gjennom opprettelse av lokale *Initiative Committees*. Resultatrapportering for prosjektet ventes medio 2013.

MUSAWAH

MUSAWAH er en transnasjonal muslimsk paraplyorganisasjon for kvinners rettigheter som har fått videreført sin støtte med 2,5 millioner kroner i 2012. Organisasjonen har prosjekter i tolv land, deriblant Afghanistan, Bangladesh, Egypt, Gambia, Indonesia, Jordan, Malaysia, Nigeria og Filippinene. Innsatsen fokuserer på kunnskaps- og kapasitetsbygging og å styrke kvinners juridiske rettigheter, blant annet gjennom å dokumentere kvinners liv og prioriteringer for å kunne påvirke lovtolkning innenfor islamsk rett. Fakta fra dette dokumentasjonsarbeidet skal også brukes av MUSAWAHs landskampanjer for å fremme likestilling og reformere diskriminerende familielover.

Conciliation Resources

Conciliation Resources mottok 800 000 kroner i 2011 til et utvekslingsprosjekt mellom kvinneorganisasjoner fra Colombia og Filippinene. Prosjektet har brakt sammen ti kvinner fra hvert land med ulik sosioøkonomisk bakgrunn og forskjellige politiske perspektiver, deriblant beslutningstakere og representanter for sivilsamfunnet, privat sektor, sikkerhetssektoren og religiøse institusjoner for å utveksle erfaringer med å få innpass i lokale fredsprosesser. Etter avslutningen av prosjektet har begge organisasjonene bestemt seg for å samarbeide videre om hvordan sikkerhetsresolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet kan gjennomføres i nasjonal politikk i de to landene.

Delmål 1.3: Et styrket kjønnsperspektiv er integrert i fredsavtaler og fredsprosesser der Norge er involvert

Aktiviteter:

1.3.1 Oppfordre partene i fredsprosesser der Norge er involvert, til å integrere et kjønns- perspektiv som ivaretar kvinners politiske, sosiale og økonomiske rettigheter i fredsavtaler

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norge oppfordrer rutinemessig partene i fredsprosesser til å integrere et kjønnsperspektiv i sine fredsavtaler, men disse oppfordringene blir ikke alltid fulgt.

Fredsprosessen på Filippinene, hvor Norge fungerer som offisiell tilrettelegger i fredsprosessen mellom filippinske myndigheter og kommunistbevegelsen NDFP, skiller seg positivt ut. Norge jobber for å sikre økt representasjon av kvinner i forhandlingsdelegasjoner og i andre aktiviteter i forbindelse med prosessen. Dette har også vært en prioritet for forhandlingspartnerne. Viktigheten av kvinners deltakelse vektlegges i invitasjonen til forhandlinger og settes på dagsorden i forbindelse med utforming av fredsmøter og forhandlinger. Norge er også en pådriver for at kvinners rettigheter skal bli konkret og effektivt ivaretatt i gjennomføringen av disse.

Kvinnens deltakelse og integrering av kjønnsperspektivet vektlegges ikke bare i de formelle forhandlingene. Norge støtter også opp om parallell- og underprosesser hvor kvinner spiller en sentral rolle. Dette omfatter økonomisk støtte til lokale initiativ og tiltak som bidrar til at resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet gjennomføres i praksis. Den norske ambassaden i Manila samarbeider også med lokale kvinneorganisasjoner og gir støtte til arrangementer hvor erfaringer og kunnskap om problematikken kan utveksles, og til utarbeiding og distribusjon av informasjon om tematikken.

At fredsprosessen på Filippinene i så stor grad integrerer resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet, skyldes likevel ikke først og fremst Norges innsats. Landet og fredsprosessen preges av at kvinner har en sterk stilling i familien, politikk og samfunnsliv. Både i statsadministrasjonen, i samfunnslivet forøvrig og ikke minst i sivilsamfunnet sitter svært ofte kvinner i ledende stillinger. Presidentene Cory Aquino og Gloria Macapagal-Arroyo viser at kvinner gjerne også velges til landets høyeste embete. Ifølge FN har Filippinene vært en pådriver i regionen når det gjelder likestilling, og landet var svært tidlig ute med å sikre kvinners rettigheter og likestilling i nasjonalt lovverk.

Globalt sett er det sjeldent at kvinner er sentrale i fredsprosesser, men på Filippinene er dette tilfelle. For eksempel blir presidentens rådgivende organ for fredsprosessene ledet av en kvinne. Likeledes består regjeringens fredspanel i fredsprosessen med kommunistene av like mange kvinner som menn.

1.3.2 Bidra til at tiltak for å bekjempe, forebygge og straffeforfølge seksualisert vold blir inkludert i fredsavtaler

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Gjennom UN Actions flergiverfond støttet Norge FNs politiske avdeling (DPA) og UN Action i arbeidet med å utvikle retningslinjer for hvordan seksualisert vold kan håndteres i våpenhvile- og fredsavtaler. Målgruppen for retningslinjene er fredsmeklere og deres stab. Disse retningslinjene er nå ferdigstilt. De beskrives også under 4.3.4.

Prioritert område 2

Internasjonale operasjoner

Delmål 2.1: Personell som deltar i internasjonale operasjoner der Norge er involvert, har kompetanse og kunnskap om SR 1325

Aktiviteter nasjonalt:

2.1.1 Integrere SR 1325 i Forsvarets utdanningssystemer

Ansvarlig: FD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Forsvaret har fått i oppdrag å integrere kjønnsperspektivet i oppdragsspesifikk utdanning for styrkebidrag som skal tjenestegjøre i internasjonale operasjoner, å etablere et kompetansemiljø på kjønnsperspektivet i militære operasjoner og å øve på å bruke et kjønnsperspektiv i militære operasjoner.

Gender-prosjektet ved Forsvarets høyskole (FHS) ble etablert i 2010 for å hjelpe Forsvaret med å implementere et kjønnsperspektiv i alle aspekter ved sin kjernevirksomhet. Ett av målene med prosjektet er å fremme utviklingen av nivåtilpasset utdanning og undervisningsmaterieell. Prosjektet har utviklet gode kurs og presentasjoner som brukes i undervisningen ved den grunnleggende stabsutdanningen og kurs ved Forsvarets internasjonale senter (NO-DEFIC). På krigsskolenes øvelser er kjønnsperspektivet ett av flere sentrale tema i relevante øvingsscenarier. I tillegg legges det til rette for en mer helhetlig forståelse av kjønnsperspektivet og mangfold. Den pågående revisjonen av det militære profesjonsfaget ved den grunnleggende befalsutdanningen i Hæren vil ytterligere bidra til å integrere kjønnsperspektivet i militære operasjoner.

Kjønnsperspektivet er også inkludert i all operasjonsspesifikk utdanning og trening, inkludert for alle stabsoffiserer og observatører som skal utstasjoneres.

I regi av Senter for militær erfaring (SME) ved FHS gjennomføres dessuten erfaringsseminar for tidligere likestillingsrådgivere for å bidra til erfaringsoverføring til organisasjonen. Erfaringene samles til en evalueringsrapport som ferdigstilles sommeren 2013.

2.1.2 Videreføre og kvalitetssikre SR 1325-opplæringen av norsk personell til internasjonale politioperasjoner

Ansvarlig: JD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Politidirektoratet påla våren 2012 Politihøgskolen å legge større og mer praktisk vekt på kvinner, fred og sikkerhet og beskyttelse av sivile i sin utdanning av både instruktører og personell som gjennomgår FN-grunnkurs for politi som skal utstasjoneres i FN-operasjoner. Ressurspersonell fra henholdsvis Utenriksdepartementet og Røde Kors har vært engasjert som bidragsyttere. Disse temaene har også fått større plass på de årlige FN-grunnkursene, som er på totalt to uker.

2.1.3 Bidra til å videreutvikle et nordisk kompetansemiljø for en styrket implementering av SR 1325 i internasjonale operasjoner

Ansvarlig: FD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norge deltar aktivt i arbeidet med å videreutvikle et nordisk kompetansemiljø for en styrket implementering av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i internasjonale operasjoner. Norge var blant annet med på å etablere et nordisk kompetansesenter for integrering av kjønnsperspektivet i militære operasjoner (*Nordic Centre for Gender in Military Operations*). Senteret ligger i Sverige og er en del av det nordiske forsvarssamarbeidet (NORDEFECO). Norge bidrar også med personell til dette senteret.

Norge bruker senteret systematisk både til å utdanne eget personell og ved å delta i et nettverk av fagpersoner på området. Senterets ekspertise anvendes også i det norske evalueringsarbeidet knyttet til kvinner, fred og sikkerhet.

Gender-prosjektet og Forsvarsstaben deltar også i to arbeidsgrupper i regi av NORDEFECO som har til hensikt å utveksle erfaring mellom de nordiske og baltiske landene om gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet.

Aktiviteter internasjonalt:

2.1.4 Støtte FNs avdeling for fredsbevarende operasjoner i utviklingen av policydokumenter og treningsmateriell omkring SR 1325

Ansvarlig: FD, UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Militærrådgiverne og diplomatene ved Norges faste delegasjoner til FN bidrar aktivt til FNs løpende konsultasjoner med medlemslandene om utviklingen av politikk knyttet til kvinner, fred og sikkerhet. Konkret arbeider man for eksempel med å øke antallet kvinner i FNs fredsbevarende operasjoner, spesielt på ledernivå. Norge har blant annet tatt til orde for at FN bør utnevne sin første kvinnelige militære styrkesjef.

Agendaen for kvinner, fred og sikkerhet var en sentral del av Norges bidrag under sesjonen i FNs spesialkomité for fredsbevarende operasjoner (C-34) i 2012. Norge spilte for første gang inn tekst til sesjonens sluttrapport og vektla blant annet seksualisert vold i konfliktrammede områder og behovet for tiltak for å sikre ivaretagelse av et kjønnsperspektiv i fredsoperasjoner. Medlemslandene ble igjen oppfordret til å nominere flere kvinner til alle typer stillinger på alle nivåer og å se til at dette hensynet også blir ivaretatt av Sekretariatet.

2.1.5 Implementere NATOs handlingsplan for SR 1325 og bidra til indikatorutvikling i NATO i samråd med FN

Ansvarlig: FD, UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norge har spilt en helt sentral rolle i arbeidet med å sette kvinner, fred og sikkerhet på dagsordenen i NATO de siste årene. I 2012 har Norge vært pådriver for å få etablert en stilling som spesialrepresentant for NATOs generalsekretær i spørsmål om kvinner, fred og sikkerhet. Norske Mari Skåre innehar nå stillingen (se også punkt 2.2.4).

Norges innsats for å styrke kjønnspektivet i NATOs internasjonale operasjoner og bidra til å øke kvinners deltakelse har også blitt videreført. Dette har blant annet skjedd gjennom forhandlingene knyttet til den årlige oppdateringen av NATOs handlingsplan for SR1325 og i NATOs partnerskapsråd (EAPC). EAPC er et forum for sikkerhetspolitisk dialog og samarbeid mellom de 28 NATO-landene og 22 partnerland i det euroatlantiske området. Representanter fra Forsvaret deltar også på disse møtene. I tillegg ledes NATOs *Committee on Gender Perspectives* (NCGP) av en norsk offiser.

Norge har i samarbeid med andre fått gjennomslag for en styrking og konkretisering av NATOs handlingsplan for SR1325. Dette inkluderer indikatorutvikling, årlige gjennomganger og en oppfordring til medlemslandene om scenariobasert opplæring. Videre har Norge sikret at EAPCs statusrapport inneholder tekst som ivaretar resolusjonens intensjon om kvinners rolle og sikkerhetsbehov, ikke bare den operasjonelle effekten av kvinners deltakelse. Norge deltar i et prosjekt i NATO med tittelen *Female Leadership in Security and Defence*, som fokuserer på økt rekruttering av kvinner og økt stabsmangfold, samt på implementering av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet.

Videre utfordringer er knyttet til å skape rutiner for gjennomføringen av denne agendaen på taktisk nivå i felt. For å få til dette vil Norge blant annet jobbe for at kjønns sensitiv analyse skal bli inkludert i militære operasjoner, og at det etableres et helhetlig rapporteringssystem som også ivaretar kjønnspektivet. NATO skal videre holdes ansvarlig for gjennomføringen på komité- og rådsnivå.

NATOs handlingsplan for SR1325 skisserer fire tematiske hovedområder for den nasjonale gjennomføringen: krisehåndtering, operasjonsplanlegging og øvelser, opplæring og utdanning, gjennomføring av operasjoner og rapportering. Dette betyr at Forsvaret skal integrere SR1325 i hele kjeden av rutiner og prosedyrer fra forberedelser og planlegging til evaluering av operasjoner. I tillegg har Forsvaret fått en rekke konkrete oppdrag for å bidra til gjennomføringen av NATOs handlingsplan. Dette blir beskrevet under punktene 2.2.1 til 2.2.5 og 2.3.1 til 2.3.3.

2.1.6 Styrke dialogen med sentrale troppe- og politibidragstende land om beskyttelse av sivile, herunder mot seksualisert vold

Ansvarlig: FD, UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Dialogen med sentrale troppe- og politibidragstende land skjer løpende i FN i New York, blant annet i FNs spesialkomité for fredsbevarende operasjoner (C34). Se også punkt 2.3.3. Kvinner, fred og sikkerhet tas også opp i bilaterale konsultasjoner. Det er viktig for Norge å søke allianser med land i sør for å få økt gjennomslagskraft.

2.1.7 Støtte opplæringen av andre staters politibidrag til internasjonale operasjoner, blant annet gjennom Training for Peace-programmet i Afrika

Ansvarlig: UD, JD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Training for Peace

Norge bidrar gjennom *Training for Peace*-programmet (TfP) til at kjønnsperspektivet er en del av opplæringen som gis til afrikanske politistyrker som skal delta i internasjonale fredsoperasjoner. Utreiseforbereende kurs for polititjenestefolk som blir arrangert av partnerorganisasjonene, er basert på opplæringsmoduler og materiale utarbeidet av FN. Kursene inneholder blant annet egne moduler om kvinner, fred og sikkerhet, FNs etiske retningslinjer og beskyttelse av barn. Politidirektoratet har en rådgivende rolle overfor aktørene når det gjelder opplæring av politi og har også opprettet et system for utveksling av afrikanske og nordiske instruktører til kurs.

I 2012 har Norge finansiert to utreiseforbereende kurs i regi av *Kofi Annan International Peacekeeping Training Centre* (KAIPTC). På det første kurset var syv av 46 politioffiserer som skulle utstasjoneres til FNs og Den afrikanske unions (AU) fredsbevarende operasjon i Darfur (UNAMID), kvinner. På det andre kurset var ti av 59 deltakere som skulle utstasjoneres til AUs fredsbevarende operasjon i Somalia (AMISOM), kvinner. KAIPTC jobber for å øke kvinneandelen i sine kurs og for å styrke vektleggingen av kvinner, fred og sikkerhet i kursene. Organisasjonene har blant annet en egen *Gender Research Unit* som nå utvikler et opplæringsprogram om seksualisert vold i konflikt for uniformert personell i AUs fredsstøtteoperasjoner. Politidirektoratet støttet kjøreopplæringskurs ved KAIPTC for 100 kvinnelige politioffiserer som måtte ha kurset for å kunne delta i FN-operasjoner.

Den østafrikanske beredskapsstyrken (EASF) gjennomførte i 2012 politioplæringskurs for 118 politioffiserer, hvorav 37 prosent var kvinner. 33 prosent av EASFs instruktører er også kvinner, og det er minst én kvinnelig instruktør på hvert kurs. Alle opplæringsaktiviteter blir gjennomført med bistand fra en norsk politirådgiver. Norge finansierer i tillegg en kvinnelig politioberstløytnant fra Sudan i EASFs sekretariat i Nairobi. Til tross for at medlemslandene anmodes om 50 prosent kvinnelig deltakelse, rapporteres det fortsatt om utfordringer med å få påmeldt mange nok kvinner til kursene.

Norge har videre støttet opplæring av sivilt politi til FN-operasjoner i Afrika gjennom *Institute for Security Studies* (ISS) i Sør-Afrika. I 2012 har 228 politioffiserer fått opplæring forut for utstasjonering. Av disse er 37 prosent kvinner. Dette er en økning fra 31 prosent i 2011.

Gjennom KAIPTC i Ghana har Norge finansiert to kvinnelige deltakere i en militærøvelse i regi av Den amerikanske union (AU) for å sikre at standarder for kvinner, fred og sikkerhet blir integrert i planleggingen og etableringen av AUs regionale stående beredskapsstyrker i Vest-Afrika.

Norge har videre bidratt til å styrke kjønnsbalansen og kjønnsperspektivet i Det sørlige Afrikas samarbeidsorganisasjon for politisjefer (SARPCCO) og i tilsvarende organisasjon for Øst-Afrika (EAPCCO). *Institute for Security Studies* (ISS) har i samarbeid med de to organisasjonene gjennomgått og styrket læremateriell for å sikre at kjønnsperspektivet er trukket inn.

Training for Peace-programmet støttes av Norge med totalt 28 millioner kroner i året. Se beskrivelser av andre prosjekter under dette programmet i punkt 2.2.6.

Delmål 2.2: Kjønnsperspektiv er integrert i planleggingen, gjennomføringen og evalueringen av internasjonale operasjoner

2.2.1 Sikre 1325-referanser i dokumenthierarkiet som regulerer norske styrkebidrag, og inkludere kjønnskonsekvensanalyser i operasjonsplanleggingen

Ansvarlig: FD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet er inkludert i alle operasjoner med FN-mandat, herunder den NATO-ledede ISAF-styrken (*International Security Assistance Force*) i Afghanistan. Resolusjonene er også innarbeidet i nasjonale beslutningsdokumenter og NATO-direktiver. Det er imidlertid utfordrende å omsette beslutningsdokumentene og direktivene i praksis. Som beskrevet under 2.1.1 og 2.1.3 er derfor kompetanseutvikling om hvordan resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet skal gjennomføres i felt, helt avgjørende for både den nasjonale og den nordiske satsningen på dette feltet. Forsvarets operative hovedkvarter har også tatt initiativ til egen kompetanseheving for å bli bedre i stand til å planlegge operasjoner med et kjønnsperspektiv. Norge prioriterer dette arbeidet høyt også i NATO-samarbeidet, se punkt 2.1.5.

2.2.2 Tilpasse rutiner på taktisk nivå eller i prosjekter med sikte på å konsultere/engasjere lokale kvinner og treffe tiltak for å ivareta kvinners sikkerhetsbehov

Ansvarlig: FD, JD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Forsvaret arbeider for å tilpasse rutiner på taktisk nivå i norske militære bidrag til internasjonale operasjoner med sikte på å konsultere lokale kvinner og treffe tiltak for å ivareta kvinners sikkerhetsbehov. Forsvaret gjennomfører en lokal kjønnsanalyse som en del av planleggingen av nye operasjoner. Spesielt i ISAF inkorporeres kjønnsperspektivet i oppdragsløsningen så langt det er praktisk mulig. Det norske stabiliseringslaget (*Provincial Reconstruction Team*, PRT) i Meymaneh i Afghanistan har blant annet hatt egne team med dette som fokus og har støttet egne arrangementer for kvinner. En utfordring i dette arbeidet har vært mangelen på kvinnelige tolker.

Norge bidrar også med en stabsoffiser til enheten for sikkerhetssektorreform under FNs fredsbevarende operasjon i DR Kongo (MONUSCO), som blant annet bidrar til opplæring av kongolesiske styrker og ledere i tiltak for å forebygge konfliktrelatert seksualisert vold.

Norges politibidrag i FN-operasjonene i Liberia (UNMIL) og på Haiti (MINUSTAH) rådfører seg med lokale kvinner, blant annet for bedre å kunne ivareta deres sikkerhet. For å få til dette har det vært viktig å øke kvinneandelen i politibidragene. Kvinneandelen i de norske politibidragene er per 2012 på rundt 30 prosent, og målet er å opprettholde eller øke dette høye nivået over tid.

Norge legger også vekt på denne tematikken overfor Den internasjonale observatørstyrken i Hebron (TIPH). TIPH legger blant annet vekt på rekruttering av kvinnelige observatører for å øke palestinske kvinners tilgang til observatørstyrken. I 2012 bidro Norge blant annet gjennom å finansiere en stilling som likestillingsrådgiver i TIPH for å styrke observatørstyrkens innsikt i kvinners syn på den pågående konflikten og bedre forståelsen av deres sikkerhetsbehov.

Norsk ressurscenter for fredsbygging

Utenriksdepartementet støttet i 2011 en studie gjennom Norsk ressurscenter for fredsbygging (NOREF) som skulle evaluere gjennomføringen av SR1325 i den internasjonale observatørgruppen i Hebron (*Temporary International Presence in the City of Hebron*, TIPH). Studien fokuserte særlig på hvorvidt et integrert kjønnsperspektiv øker operasjonens evne til å gjennomføre sitt mandat. I 2012 har TIPH jobbet for å følge opp anbefalingene i rapporten. I tillegg til å videreføre tiltakene som ble berømmet, har TIPH satt seg som mål at 50 prosent av lederstillingene skal være besatt av kvinner. Kvinner, fred og sikkerhet er gjort til en obligatorisk del av *in-country training*, og det er fremmet forslag om økt kvinneandel blant utstasjonerte soldater og endring av observatørgruppens oppsett overfor medlemslandene.

2.2.3 Videreutvikle et system av gender-rådgivere og gender focal points i styrkebidragene samt gender-rådgivere i staben hjemme

Ansvarlig: FD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norges bidrag til ISAF-operasjonen i Afghanistan ble avviklet i oktober 2012. Fram til da arbeidet en *Gender Field Advisor* i fulltidsstilling som rådgiver for sjefen for *Provincial Reconstruction Team* (PRT). Rådgiveren ledet i tillegg et såkalt *Female Engagement Team* som har som oppgave å engasjere og bedre sikkerheten til kvinner i lokalbefolkningen.

Både i Forsvarsstaben og i Forsvarsdepartementet er det personell som har et spesifikt ansvar for å følge opp gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet og integrering av kjønnsperspektivet i Forsvarets arbeid.

2.2.4 Tilby og/eller etterspørre gender-rådgivere til NATO-operasjoner

Ansvarlig: UD, FD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Siden høsten 2012 har Norge finansiert en nyopprettet stilling som spesialrådgiver for kvinner, fred og sikkerhet i NATO tilknyttet generalsekretærens kontor. Spesialrådgiveren skal blant annet fremme implementeringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i organisasjonen som helhet, men også i hele bredden av NATOs aktiviteter. Dette innebærer å øke bevisstheten om NATOs politikk og innsats på området samt å styrke den interne koordineringen og samarbeidet med FN og andre relevante organisasjoner.

Ved ISAF-hovedkvarteret i Kabul fyller Norge stabsoffiserstillingen som *Gender Advisor* i staben til ISAFs øverstkommanderende. Norge hadde i andre halvdel av 2011 også en offiser ved NATOs opplæringsoppdrag i Afghanistan (*Training Mission in Afghanistan*, NTM-A), som har ledet arbeidet med kjønnsperspektivet og menneskerettighetene i veiledningen av den afghanske nasjonale hæren og det afghanske nasjonale politiet. Hovedutfordringen ved å tilby rådgivere til denne typen stillinger er et begrenset rekrutteringsgrunnlag av kvalifisert personell i Forsvaret.

Se også omtalen av likestillingsrådgivere i Norges bidrag til ISAF-operasjonen i Afghanistan under 2.2.3.

2.2.5 Etablere rutiner for rapporteringer på SR1325 og evalueringer i etterkant av operasjoner ute

Ansvarlig: FD, JD (tidsramme 2011–2013)

Status:

I Forsvaret ivaretas dette gjennom rapporteringsdirektivet fra Forsvarets operative hovedkvarter, som sikrer at kvinner, fred og sikkerhet blir tatt med i relevante, regelmessige rapporter. Utfordringen videre er å sørge for at både gode og dårlige erfaringer blir rapportert, og at det blir gjort nødvendige tilpasninger og endringer i opplæring og operasjonsplanlegging.

Også Justis- og beredskapsdepartementet har integrert resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i sine rapporteringsrutiner. For eksempel må alle instruktører som har hatt oppdrag internasjonalt, i sin tilbakerapportering til departementet beskrive hvilken konkret tilnærming de har hatt for å øke bevisstheten om disse spørsmålene i sin veiledning og monitorering.

2.2.6 Evaluere og forske på effekten av å anvende et kjønnsperspektiv i internasjonale operasjoner for å utvikle «best practices»

Ansvarlig: UD, FD (tidsramme 2011–2013)

Status:

For å bidra til forskningen knyttet til kvinner, fred og sikkerhet er dette satt inn som ett av kriteriene for tildeling av Forsvarsdepartementets midler til forskning og utvikling (FOU). I 2012 har Forsvarsdepartementet støttet et forskningsprosjekt ved Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI) som ser på implementeringen av SR1325 i internasjonale operasjoner: *Turning UNSC Resolution 1325 into operational practice: A cross-country study on implementing Resolution 1325 in military operations*.

Training for Peace-programmet

I 2012 har Norge finansiert tre forskningsoppdrag i regi av *Kofi Annan International Peace-keeping Training Centre* (KAIPTC) gjennom *Training for Peace*-programmet om gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Oppdragene fokuserer på 1) rekruttering, utvelgelse, opplæring og utplassering av politi fra Vest-Afrika til fredsbevarende operasjoner, 2) gjennomgang av FNs resultater med hensyn til å etablere beskyttelse av kvinner i fredsoperasjoner, og 3) en sammenliknende studie av ghanesiske politierfaringer i fredsoperasjoner siden 1960, sett i et kjønnsperspektiv.

Training for Peace-programmet støttes av Norge med totalt 28 millioner kroner i året. Se beskrivelser av andre prosjekter i dette programmet under punkt 2.1.7.

NATO

NATO startet i 2012 en gjennomgang av effekten av å anvende resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i sine operasjoner, med sikte på å forbedre implementeringen av kjønnspektivet i kommende operasjoner. Gjennomgangen kommer som et resultat av den innsatsen Norge og andre pådriverland har lagt ned for at NATO skal styrke sin satsing på kvinner, fred og sikkerhet, og gjennomføres av det svenske *Center for Gender in Military Operations*. Første rapport ventes framlagt medio 2013.

Red de Seguridad y Defensa de America Latina

Norge støtter *Red de Seguridad y Defensa de America Latina* (RESDAL) i deres arbeid med å analysere den latinamerikanske deltakelsen i fredsbevarende operasjoner, særlig knyttet til kjønnsbasert vold i konfliktsituasjoner, for å forbedre deres tilnærming til dette. Prosjektet fokuserte på FNs fredsbevarende styrker i DR Kongo (MONUSCO) og på Haiti (MINUSTAH), opprettelse av nasjonale handlingsplaner i seks land og en regional konferanse for politiske aktører fra hele Latin-Amerika. Prosjektet førte også til at Guatemala nå vurderer mulighetene for å utvikle sin egen nasjonale handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet. RESDAL mottok i overkant av 1,3 millioner kroner i støtte i slutten av 2011. Resultatrapportering ventes medio 2013.

Delmål 2.3: Flere kvinner deltar i internasjonale operasjoner generelt, i operative stillinger og avdelinger spesielt

Aktiviteter nasjonalt:

2.3.1 Styrke rekrutteringen av kvinner til militære operative avdelinger og styrkebidrag

Ansvarlig: FD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Forsvaret har i lengre tid arbeidet med å rekruttere og beholde flere kvinner i Forsvaret. Et sentralt tiltak har vært innføring av pliktig sesjon for både kvinner og menn. Det er en svak positiv trend når det gjelder å rekruttere kvinner til førstegangstjeneste og til Forsvarets skoler. Det er også en merkbar økning i andel kvinner som besitter militære topplederstillinger. Per 2012 er andelen kvinner blant militært ansatte i Forsvaret 8,5 prosent og andelen kvinner i førstegangstjenesten 12,4 prosent.

Samtidig er det utfordringer med å beholde kvinner i Forsvaret. Forskning indikerer at dette blant annet henger sammen med forhold under tjenesten, som for eksempel at kulturen i enkelte deler av Forsvaret virker ekskluderende og medvirker til at kvinner slutter. Innsatsen for å styrke rekrutteringen av kvinner til Forsvaret er knyttet til arbeidet med å øke mangfoldet i Forsvaret og er en viktig komponent i den pågående kompetansereformen for forsvarssektoren.

2.3.2 Rekruttere flere norske kvinner til internasjonale operasjoner, spesielt til lederstillinger i bl.a. FN og NATO

Ansvarlig: FD, JD, UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

I 2012 er 7,4 prosent av norsk militært personell i internasjonale operasjoner kvinner. Dette er en svak økning i forhold til 2011. For å få inn flere norske kvinner i de militære styrkebidragene og i høye militære stillinger i internasjonale operasjoner må kvinnerekrutteringen til Forsvaret generelt styrkes. (Se punkt 2.3.2. om Forsvarets innsats for å rekruttere flere kvinner). I 2011 har to kvinner ledet den norske kontingenten i Afghanistan, oberst Ingrid Gjerde og oberst Anne Rydning.

Av totalt 40 politirådgivere utstasjonert i internasjonale operasjoner er 17 kvinner. Kvinner utgjorde 50 prosent av deltakerne på det årlige FN-grunnkurset (UNPOC) Politihøyskolen avholdt i 2012. Dette kurset må gjennomføres før man kan utstasjoneres. To politikvinner fra Ghana, én fra Rwanda og én fra Kenya var blant deltakerne på kurset.

Politidirektoratet har over tid hatt utfordringer med å rekruttere norsk kvinnelig politi til lederstillinger i FN. Dette skyldes blant annet at politikvinner i relevant alderskategori utgjør en ganske liten prosentandel av politiet i Norge, krav til tidligere FN-tjeneste og lederfunksjoner i Norge. Per 2012 innehar to norske politikvinner viktige overordnede stillinger/funksjoner i FNs politidivisjon (UNPOL) og FN-operasjonen i Sør-Sudan (UNMISS).

Ser man bort fra de øverste toppstillingene, er heller ikke de sekunderte lederstillinger til FN, såkalte P-stillinger, spesielt attraktive for norsk politipersonell. Dette fordi slike stillinger innebærer å bli ansatt av FN, noe som blant annet får konsekvenser for pensjonsopptjening.

Aktiviteter internasjonalt:

2.3.3 Fremme rekruttering av flere kvinner i internasjonale operasjoner i FN og NATO

Ansvarlig: FD, UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norge har tatt til orde for økt kvinnerepresentasjon i FNs fredsbevarende operasjoner, men i likhet med Norge har mange land problemer med å øke andelen kvinner i sine politi- og troppebidrag. Som beskrevet i punkt 2.3.2 arbeider Forsvaret for at den norske kvinneandelen skal øke. Norge bidrar også til at andre politi- og troppebidragsytende land klarer å øke andelen kvinner i sine styrkebidrag. Se for eksempel punkt 2.3.4.

Norge har også arbeidet aktivt for å få inn tekst som oppfordrer til økt rekruttering av kvinner til FN-operasjoner, i den årlige rapporten fra FNs spesialkomité for fredsbevarende operasjoner (C34). I 2012 sikret Norge blant annet følgende tekstbidrag: *The Special Committee reiterates its call upon Member States to continue to nominate more women, including for the highest positions and calls upon the Secretariat to appoint more women to leadership positions.*

2.3.4 Styrke rekrutteringen og opplæringen av afrikansk kvinnelig fredsbevarende personell gjennom Training for Peace-programmet

Ansvarlig: UD, JD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norge har fortsatt å finansiere kurs rettet mot kvinner som skal tjenestegjøre i fredsbevarende operasjoner. Et spesielt satsningsområde har vært å gi kjøre- og dataopplæring til kvinnelig politipersonell. Disse kjøreopplæringskursene bidrar til å øke andelen kvinnelig politi ved å sikre at kursdeltakerne består den obligatoriske kjøretesten for polititjenestemenn som skal tjenestegjøre i FN-operasjoner. En kjøretillatelse øker også muligheten for at politikvinnene kan reise rundt og komme i kontakt med kvinner og sårbare grupper i operasjonsområdet. I 2012 deltok totalt 100 ghanesiske politikvinner på kursene, og nesten 100 prosent av disse besto den påfølgende FN-testen. Det første av disse kjørekursene ble avholdt i juni 2010 og har siden blitt videreført med to kurs per år i 2012 og 2013. Norge har støttet kursene med totalt 2,16 millioner kroner over tre år. Denne støtten kommer i tillegg til den årlige støtten til *Training for Peace*-programmet på 28 millioner kroner.

Les mer om arbeidet for å fremme kvinner, fred og sikkerhet gjennom *Training for Peace*-programmet under punkt 2.1.7 og 2.2.6.

Prioritert område 3

Postkonflikt og fredsbygging

Delmål 3.1: Lokale kvinner deltar i beslutningsprosesser i postkonfliktsituasjoner og fredsbygging

Aktiviteter nasjonalt:

3.1.1 Støtte og styrke rekrutteringstiltak for flere kvinner til «Styrkebrønnen»

Ansvarlig: JD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Kvinneandelen blant personell på internasjonale oppdrag gjennom Styrkebrønnen er i 2012 på rundt 30 prosent. Dette tilsvarer andelen kvinner som er tatt opp i Styrkebrønnen.

Les mer om arbeidet for å rekruttere flere kvinner til internasjonale oppdrag i punkt 2.3.2.

Aktiviteter internasjonalt:

3.1.2 Støtte tiltak med sikte på å øke kvinners politiske deltakelse i postkonfliktsituasjoner

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norge jobber for å fremme kvinners politiske deltakelse i postkonfliktsituasjoner. Dette skjer både i bilaterale samtaler, multilaterale fora og gjennom støtte til og samarbeid med sivilsamfunnet.

Norge har også fremmet kvinners politiske deltakelse i land som gjennomgår politiske omveltninger. I kjølvannet av den arabiske oppvåkningen ble denne tematikken svært aktuell. Her har blant annet den norske FN-delegasjonen i New York spilt en viktig rolle. Norge har vært tydelige på at kvinners rolle i gjenoppbyggingen av politiske system er vesentlig og ikke må oversees. I forhandlinger om generalforsamlingens resolusjon om kvinners politiske deltakelse høsten 2011 kjempet Norge for å ivareta et sterkt fokus på denne tematikken. Norge lyktes i å beholde referanser til SR1325 i denne resolusjonen, som til slutt ble enstemmig vedtatt.

Norge spilte også en sentral rolle i arbeidet med å fremme kvinners deltakelse i overgangsregjeringen i Libya. Innsatsen bygget på tett kontakt med kvinnelige aktivister fra Libya. FN-delegasjonen drev intenst lobbyarbeid overfor andre medlemsland og ledelsen i FNs politiske avdeling (DPA) i forkant av Libya-toppmøtet under åpningen av Generalforsamlingens 66. sesjon høsten 2011. Norge la et press på disse og andre sentrale aktører for å øke oppmerksomheten om kvinners posisjon i Libya og for å sikre kvinnelige deltakere i det libyske overgangsrådets delegasjon til New York. Kvinner, fred og sikkerhet ble også et gjennomgående tema i Sikkerhetsrådets resolusjon 2009, som opprettet FNs operasjon i Libya.

FN-delegasjonen fulgte opp denne innsatsen i 2012. Trygve Lie-symposiet, som Norge arrangerer årlig i forbindelse med høynivådelen av FNs generalforsamling, handlet om inkludering av kvinner og minoriteter i overgangen til demokrati. Utenriksminister Barth Eide ledet paneldebatten bestående av deltakere fra det sivile samfunn i Midtøsten og andre eksperter på temaet.

Norge støtter også en rekke lokale og internasjonale organisasjoner og initiativ som jobber for å styrke kvinners deltakelse i postkonfliktsituasjoner:

Haitian Women's Policy Platform for the Reconstruction of Haiti

Norge har støttet arbeidet med å utarbeide *Haitian Women's Policy Platform for the Reconstruction of Haiti*. Plattformen bygger på en bred konsultasjonsprosess med mer enn 3200 kvinner og menn og er utgangspunktet for politisk påvirkningsarbeid for å fremme gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Arbeidet gjennomføres av et uformelt nettverk av kvinneorganisasjoner på Haiti ledet av *Femmes en Démocratie*. I tillegg til å bidra til nasjonale myndigheters gjennomføring av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet skal initiativet styrke lokale kvinners deltakelse i politiske prosesser knyttet til gjenoppbyggingen etter jordskjelvet. Initiativet skal også etablere et ressurscenter for kvinner i *Département du Sud*, som en første respons på noen av de prioriteringene som kom fram under konsultasjonsprosessen. Senteret skal blant annet tilby helsetjenester, familieplanlegging, juridisk assistanse og støtte til ofre for seksualisert vold. Arbeidet med å utvikle den politiske plattformen og ressurscenteret blir støttet med henholdsvis 1,5 og 3 millioner kroner i 2012.

CARE, Great Lakes-regionen

Norge støtter CAREs *Great Lakes Advocacy Initiative* (GLAI) i Uganda, Burundi, Rwanda og DR Kongo, som gjennomføres i samarbeid med en rekke lokale partnere. Initiativet har som mål å sette lokale kvinne- og sivilsamfunnsorganisasjoner bedre i stand til å drive politisk påvirkningsarbeid knyttet til gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet lokalt og nasjonalt. Dette skjer blant annet gjennom kapasitetsbygging på grasrotnivå, og bygging av nasjonale og internasjonale nettverk som kan gå sammen om å holde nasjonale myndigheter ansvarlige for gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Påvirkningsarbeid rettet mot den årlige *International Conference on the Great Lakes Region* (ICGLR) har bidratt til at elleve statsledere i regionen undertegnet en nulltoleranse-erklæring om kjønnsbasert vold. GLAI jobber nå videre for å sikre at erklæringen gjennomføres.

Initiativet har videre styrket tilgangen til rettsvesenet for ofre for kjønnsbasert vold i Uganda, samt bidratt til utvikling av en nasjonal handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet og innføring av *Gender Based Violence Information Management System* (GBVIMS) i Burundi. GBVIMS er et verktøy som benyttes for å standardisere data om kjønnsbasert vold slik at det kan utarbeides statistikk på nasjonalt nivå, og har styrket standardiseringen av saksbehandlingen i denne typen saker. Initiativet har også bidratt til etablering av *Network of Civil Society GBV Service Providers* (NSCGSP) i Rwanda, som skal drive politisk påvirkningsarbeid med fokus på kjønnsbasert vold. Prosjektet er i sitt tredje år og ble støttet med totalt 6 millioner kroner i 2012.

Les mer om ICGLR i punkt 4.1.7.

Norsk Folkehjelp, Sør-Sudan

Norge viderefører støtten til en rekke av Norsk Folkehjelps prosjekter i Sør-Sudan. Dette omfatter bekjempelse av vold mot kvinner gjennom bevisstgjøring av befolkningen og politisk påvirkningsarbeid overfor myndighetene. Sammen med lokale partnere har Norsk Folkehjelp utarbeidet en kurshåndbok for å styrke dette arbeidet. Den har satt politiets beskyttelsesenheter (*Special Protection Units*) bedre i stand til å håndtere denne typen saker profesjonelt. Et økt antall henvendelser til disse enhetene kan tyde på at ofre nå faktisk får bedre hjelp.

Norsk Folkehjelp har dessuten, sammen med myndighetene, FN, giverland og kvinneorganisasjoner i Sør-Sudan, gjennomført studier og mediekampanjer for å bidra til utarbeidelsen av en nasjonal handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet. Kompetansebygging for å sikre at kjønnsperspektivet og forpliktelsene fra resolusjonene tas inn i lovverket, er en viktig komponent i dette arbeidet. Innsatsen har foreløpig ført til forpliktende engasjement fra politisk

ledelse i utenriksministeriet og sosial- og likestillingsministeriet knyttet til ratifisering av FNs kvinnekonvensjon (CEDAW) og utviklingen en nasjonal handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet. Likestillingsministeriet har også gjennomført en baseline-studie for utvikling av handlingsplanen. Ratifiseringen av CEDAW behandles av parlamentet sommeren 2013. Det er videre utarbeidet en håndbok for å sikre kjønnsbevisste lover og gitt opplæring til 20 jurister fra nasjonale myndigheter og privatpraktiserende advokater. Norsk Folkehjelp har også videreført støtten til de nasjonale myndighetenes likestillingspolitiske plattform og strategi. Både endelig forslag til likestillingspolitisk plattform og strategi er nå ferdigstilt i likestillingsministeriet. Disse skal oversendes *Council of Ministers* og derfra videre til parlamentet, hvor de forhåpentligvis vil behandles sommeren 2013.

Samarbeidet med flere lokale sivilsamfunnsorganisasjoner, deriblant kvinneligaen i Det sudanske folks frigjøringsbevegelse (SPLM), er en annen viktig komponent i Norsk Folkehjelps innsats for å fremme kvinners politiske deltakelse i Sør-Sudan. Innsatsen inkluderer blant annet «Kvinner Kan»-kursing for kvinnelige parlamentarikere og ledere på delstatsnivå. Kvinnelige journalister i Sør-Sudan har med støtte fra Norsk Folkehjelp organisert seg i egen organisasjon, *Association of Media Women in South Sudan* (AMWISS), og klart å få sin egen leder valgt inn som daglig leder av det sterkt mannsdominerte journalistforbundet i Sør-Sudan. Norsk Folkehjelps innsats for kvinner, fred og sikkerhet i Sør-Sudan støttes med 8 millioner kroner i 2012.

Kirkens Nødhjelp, Midtøsten

Norge støttet Kirkens Nødhjelps (KN) i arbeid i Israel og Palestina med 2,2 millioner kroner for 2011 og 2012. Innsatsen fokuserer på å styrke kvinners politiske deltakelse og bedre sikkerhetssituasjonen for kvinner i Palestina i tett samarbeid med lokale sivilsamfunnsaktører og religiøse ledere. KN samarbeider også med kirker i seks land i Midøsten som alle er medlemmer av *Middle East Council of Churches* for å fremme beskyttelse av kvinner og unge jenter mot seksualisert vold i konfliktområdene. Gjennom kompetansebygging i kirkene og de ulike nettverkene ønsker de også å øke kvinners deltakelse i fredsbyggingsinitiativer. Sammen med *Al Muntada*, et lokalt nettverk av 13 kvinneorganisasjoner, har KN drevet bevisstgjøring om seksualisert vold blant myndigheter og religiøse ledere.

Innsatsen i 2011 og 2012 resulterte blant annet i en studie om konsekvensene av ødeleggelsene av palestinske hjem i Øst-Jerusalem og på Vestbredden, i kompetansebyggingstiltak for kvinneaktivister som jobber for å dokumentere tilfeller av kjønnsbasert vold og å gi psykososial støtte til voldsutsatte kvinner, og i informasjonskampanjer og politisk påvirkningsarbeid overfor palestinske myndigheter. Samarbeidspartneren *Isha L'Isha* har også ferdigstilt en sikkerhetsindeks som fanger opp sikkerhetsbehovene til marginaliserte kvinner i Israel.

Norsk Folkehjelp, Palestina

Norge har videreført støtten til Norsk Folkehjelps arbeid mot kjønnsbasert vold og for kvinners politiske deltakelse i Palestina. Arbeidet støttes med nærmere 1,2 millioner kroner i 2012. Det foregår i samarbeid med *The Palestinian Center for Democracy and Conflict Resolution* og *Union of Palestinian Women Committees*. Innsatsen i 2012 resulterte blant annet i kurs om oppfølging av vold mot kvinner for 46 palestinske politibetjenter, kursing i politisk påvirkningsarbeid for 27 ungdomsaktivister og psykososial oppfølging av 1379 voldsutsatte kvinner. Norsk Folkehjelp har i tillegg fokusert på politisk påvirkningsarbeid og informasjonskampanjer om kjønnsbasert vold.

The Palestinian Initiative for the Promotion of Global Dialogue and Democracy

Norge viderefører støtten til arbeidet som *The Palestinian Initiative for the Promotion of Global Dialogue and Democracy* (MIFTAH) gjør i Palestina. MIFTAH jobber for å øke den generelle bevisstheten om SR 1325 og kvinners rettigheter og for å tilby kvinner bedre tjenester og beskyttelse. Den norske støtten inkluderer et prosjekt for å styrke palestinske grasrots-

organisasjoners innsats knyttet til kvinner, fred og sikkerhet. I tillegg til en nasjonal koalisjon har tre lokale koalisjoner på området kvinner, fred og sikkerhet i Nablus, Hebron og Jeriko blitt opprettet. Disse består av representanter for likestillingsministeriet, kvinneorganisasjoner og fagforeninger. MIFTAH har dessuten dokumentert tilfeller av vold mot kvinner i Jordandalen overfor *Office of the Human Rights Commission*. Sammen har de utarbeidet en nasjonal handlingsplan for 1325. Norge støtter MIFTAHs arbeid med 750 000 kroner i 2012.

UN Women, Indonesia

Norge støtter UN Womens samarbeid med indonesiske myndigheter om å utarbeide en nasjonal handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet. Prosjektet har gjennomført konsultasjoner i alle Indonesias regioner og er i ferd med å avslutte arbeidet med å harmonisere handlingsplanen med eksisterende lovverk. Som en del av prosjektet vil arbeidet med å gjennomføre handlingsplanen bli satt i gang i pilotregionene Aceh og Papua. Det treårige prosjektet avsluttes i 2014 og støttes med totalt 3,9 millioner kroner, hvorav i overkant av 1,7 millioner kroner ble utbetalt i 2012.

Access to Justice for Timorese Women

Norge støtter prosjektet *Access to Justice for Timorese Women* med i overkant av 3,6 millioner kroner i prosjektperioden 2010–2012, hvorav i overkant av 1 million kroner er utbetalt i 2012. Målet for dette prosjektet er å bidra til et mer rettferdig rettssystem der kvinner har bedre tilgang til å få fremmet sine saker. Prosjektet jobber også for å sette seksualisert vold på den politiske dagsordenen i Øst-Timor. I 2012 har prosjektet overvåket totalt 76 saker i rettssystemet relatert til kjønnsbasert vold. Prosjektet har også gjennomført tre radioprogram om vold mot kvinner som en del av sitt politiske påvirkningsarbeid, kurset 60 lokale kvinneledere i regionene Baucau, Liquica og Ainaro, kurset 40 unge kvinner om deres rettigheter i distriktene Oecusse og Bobonaro og gjennomført universitetsseminarer på tre universiteter.

Institute for Inclusive Security

Norge støtter *Institute for Inclusive Security* (IIS) og deres program *Resolution to Act* med totalt 6 millioner kroner i 2012 og 2013. Programmet har som mål å bistå nasjonale myndigheter og lokalt sivilsamfunn med utviklingen av faglig sterke, gjennomførbare nasjonale handlingsplaner for kvinner, fred og sikkerhet. Dette vil skje gjennom opprettelsen av et *Community of Experts* med eksperter fra ulike fagfelt med erfaring fra utviklingen av slike handlingsplaner. IIS vil også bistå ekspertene med faglig utvikling. Ekspertene vil bli sendt ut i team satt sammen på grunnlag av behovene og ønskene til landet som har bestilt bistand. Programmet lanseres i mars 2013.

Institute for Inclusive Security, Sudan og Sør-Sudan

I Sudan og Sør-Sudan har Norge samarbeidet med *Institute for Inclusive Security* (IIS) siden 2006 for å fremme kvinners deltakelse i fredsprosessen. I 2011 ble dette arbeidet støttet med 3,2 millioner kroner. En hovedmålsetting for denne innsatsen er å skape et godt samarbeidsklima og møteplasser for kvinner fra alle deler av det tidligere Sudan, også over landegrensen mellom sør og nord. Prosjektet Norge støttet, ble avsluttet i mars 2012, og samarbeidet vurderes nå videreført til 2014.

I 2012 avholdt IIS blant annet en workshop i Addis Abeba hvor kvinner fra sør og nord la grunnlaget for en felles arbeidsgruppe for sammen å bidra til å styrke kvinners deltakelse i bilaterale prosesser mellom de to landene. Disse prosessene har til nå bare omfattet et fåtall kvinner. IIS arbeider også med Koalisjonen av kvinnelige ledere, som er et forum hvor kvinnelige ledere kommer sammen og utveksler erfaringer og strategier for større innflytelse i viktige samfunnsprosesser. For tiden deltar mer enn 150 kvinner i denne koalisjonen, som har dannet grupper i ulike deler av Sør-Sudan og også samarbeider over landegrensen.

IIS driver også politisk påvirkningsarbeid direkte overfor beslutningstakerne som deltar i den pågående fredsprosessen i Den afrikanske union (AU). Dette arbeidet bygger på en likestillingsanalyse av fredsprosessen som IIS gjennomførte i 2012.

CARE, Sri Lanka

Norge støttet CAREs prosjekt *Building Relationships in Development and Gender Equity* (BRIDGE), som ble avsluttet i desember 2011, med 4 millioner kroner. Prosjektet hadde som mål å fremme kvinneledede husholdningers deltakelse i arbeidet for å skape fred og sikkerhet i de konfliktutsatte distriktene Batticaloa og Pollonaruwa. Dette innebar blant annet kapasitetsbygging blant lokale sivilsamfunnsaktører og politisk påvirkningsarbeid overfor lokale og nasjonale myndigheter og tjenesteleverandører. BRIDGE bidro også til økt ansvarliggjøring av myndighetene og mobilisering av menn som ønsker å motarbeide vold mot kvinner i hjemmet og i samfunnet for øvrig. I følge CARE har programmet oppnådd gode resultater for alle målsettingene som er beskrevet overfor. Det mest konkrete resultatet er de 53 aksjonsgruppene på landsbynivå som ble bygget opp av CARE i en tidlig fase av programmet, og som har bidratt til å øke kvinneledede husholdningers evne til å delta i beslutningstaking i lokalsamfunnet og til å fremme egen sikkerhet og egne rettigheter. Prosjektet har også bidratt til opprettelsen av mottak for ofre for kjønnsbasert vold på flere sykehus i Sri Lanka. Videre utgjør de såkalte *male support links* en sentral mekanisme for å beskytte og forebygge mot kjønnsbasert vold i lokalsamfunnene ved å engasjere menn og samfunnsledere i dette arbeidet.

Norge støtter fra 2012 CARE-prosjektet *Strengthening the implementation of UNSCR 1325 on Women, Peace and Security in Sri Lanka* med 2 millioner kroner. Dette er et nytt prosjekt som skal bidra til å sikre at kvinner og deres familiemedlemmer er beskyttet mot vold og har tilgang til og mulighet for å delta i lokale og nasjonale beslutningsprosesser. Prosjektet skal både drive mobiliseringsarbeid blant 1500 kvinner på grasrotnivå og engasjere lokale og nasjonale myndigheter. I tillegg vil omkring 4000 helsearbeidere og 1000 offentlig ansatte motta opplæring i forebygging av kjønnsbasert vold. Det skal også opprettes sentre for kjønnsbasert vold.

Association for War Affected Women

Norge har tidligere støttet organisasjonen *Association of War Affected Women* (AWAW) og deres arbeid knyttet til kvinner, fred og sikkerhet. Innsatsen har fokusert på kompetansebygging og informasjonsspredning overfor et nettverk av sivilsamfunnsorganisasjoner og kvinnelige politikere. AWAW gjennomførte i 2011 en rekke lokale utstillinger og konferanser om kvinner, fred og sikkerhet for å øke fokuset på resolusjonen. Som et resultat av dette har organisasjonen etablert kontakt med viktige beslutningstakere, inklusive politiet. Organisasjonen fortsetter arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet og har blant annet utvidet innsatsen gjennom å fokusere også på tillitsbygging mellom lokalsamfunn og politi.

Forum for kvinner og utviklingsspørsmål, Sri Lanka

Norge har støttet Forum for kvinner og utviklingsspørsmål (FOKUS) arbeid å styrke kvinners deltakelse i fredsbyggingsprosessen på Sri Lanka med 3,2 millioner kroner. Et hovedmål for programmet er å drive kapasitetsbygging blant lokale kvinnettverk i tidligere konfliktområder for at disse skal kunne holde myndighetene ansvarlige for gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Siden oppstarten i 2012 har FOKUS' partnere hovedsakelig arbeidet med informasjonsinnhenting og kapasitetsbygging blant de ulike målgruppene som representerer alle etniske grupper på øya. Programmet har til nå blant annet resultert i at det er opprettet regionale nettverk bestående av kvinnettverk og sivilsamfunnsgrupper som jobber for å fremme resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet overfor lokale myndigheter basert på kompetansehevingen som er gjennomført. Viktige temaer som har blitt fremmet og til en viss grad fulgt opp juridisk, er kvinners rett til sine

egne landområder etter krigen, som i mange tilfeller er okkupert av militæret, og tradisjonelle domstolars kunnskap om kvinners rettigheter. Programmet tilbyr også berørte kvinner juridisk rådgivning og bistand i tillegg til psykososial oppfølging.

Forum for kvinner og utviklingsspørsmål, Colombia

Norge har støttet Forum for kvinner og utviklingsspørsmål (FOKUS) arbeid for å styrke et utvalg av lokale kvinne- og urfolksorganisasjoner som jobber med tema knyttet til fredsbygging i Colombia siden 2009. I 2012 besto dette programmet av syv organisasjoner. De første årene med systematisk kompetanseheving og nettverksbygging har gitt FOKUS og partnerne en unik posisjon til å fremme kvinners deltakelse og agenda i de pågående fredsforhandlingene mellom regjeringen og FARC –EP, som startet i 2012. Forhandlingene medførte at organisasjoner som ikke hadde samarbeidet på flere år, gikk sammen for å fremme kvinners perspektiver.

I 2012 spilte FOKUS en avgjørende rolle i etableringen av nettverket *Mujeres por la Paz* (Kvinner for Fred). Mer enn 200 kvinner fra alle deler av Colombia er representert i nettverket. Partnerorganisasjonene oppnår større effekt enn tidligere, og utgjør en stemme i det lokale og regionale påvirkningsarbeidet. De har fått gjennomslag for flere krav og anbefalinger. For eksempel vant de to rettsaker, som gjelder restitusjon av rundt 1200 hektar land til 250 kvinner og deres familier. Sakene kan danne presedens for liknende spørsmål knyttet til landrettigheter. Med støtte fra de lokale organisasjonene ble 12 kvinner valgt inn i lokale og regionale råd. FOKUS har også spilt en viktig rolle for å fremme dialog mellom lokale kvinneorganisasjoner, norske organisasjoner, colombiansk diaspora og norske myndigheter i forbindelse med den pågående fredsprosessen. Programmet mottok 4 millioner kroner i støtte i 2012.

UN Women, Pakistan

Norge har siden 2009 støttet UN Womens program *Women, Peace and Security in Pakistan: Towards Implementation of United Nations Security Council Resolution 1325*. Programmet har som mål å støtte opp om Pakistans gjennomføring av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet ved blant annet å utvikle en nasjonal handlingsplan. På grunn av Pakistans skepsis mot denne agendaen har arbeidet bydd på store utfordringer og fokuserer nesten i sin helhet på integrering av resolusjonene i humanitært arbeid og hos politiet. I tillegg til å samarbeide med myndighetene samarbeider UN Women med en rekke lokale organisasjoner, deriblant *Khwendo Kor, Aurat Foundation, Insan Foundation Trust, Paiman Alumni Trust, Applied Socio-Economic Research Centre* og *The Researchers*. Programmet blir støttet med totalt 17,1 millioner kroner i programperioden 2009–2013.

Isis Women's International Cross Cultural Exchange og Center for Women in Governance, Uganda

I november/desember 2012 arrangerte *Isis Women's International Cross Cultural Exchange* (Isis-WICCE) med norsk støtte sin tredje *Peace Expo Uganda*. Konferansen samler en rekke lokale kvinneorganisasjoner og -aktivister i Nord-Uganda som deler sine erfaringer og prioriteringer i det pågående arbeidet med å gjennomføre agendaen for kvinner, fred og sikkerhet i landet. Lokale myndigheter er sterkt involvert i planleggingen av arrangementet. Også representanter fra UN Women og FNs befolkningsfond (UNFPA) deltok.

Isis-WICCE og *Center for Women in Governance* (CEWIGO) samarbeider også for å holde myndighetene ansvarlige for anbefalingene som kommer fra *The International Conference on the Great Lakes Region* (ICGLR), som også støttes av Norge, samt gjennomføringen av Ugandas nasjonale handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet. I 2011 ga CEWIGO ut en rapport om Ugandas oppfølging av handlingsplanen og enkle faktaark om tematikken på syv lokale språk. I 2012 har CEWIGO fått støtte til å lage en oppdatert rapport som ble lansert på *Peace Expo Uganda* høsten 2012. Støtten gis gjennom flergiverfondet *Democratic Governance Fa-*

cility (DGF), der Norge er en av bidragsyterne. Isis-WICCE blir støttet med 370 000 kroner i 2012. CEWIGO blir støttet med rundt 300 000 kroner i 2012.

Les mer om ICGLR i punkt 4.1.7.

Femmes Africa Solidarité

Norge støttet totalt fire prosjekter for å fremme kvinners politiske deltakelse i postkonfliktland i Afrika i regi av *Femmes Africa Solidarité* (FAS) i 2011. Prosjektene, som mottok totalt 3,5 millioner kroner i støtte, ga gode resultater. Regionale handlingsplaner for gjennomføringen av resolusjonene for kvinner, fred og sikkerhet i både Mano River-regionen (Liberia, Guinea, Sierra Leone og Elfenbenkysten) og Great Lakes-regionen (Uganda, Burundi, Rwanda og DR Kongo) ble utviklet. Prosjektene inngikk i FAS' fireårige strategiske program (2008–2012) for å bidra til fred og utvikling i Afrika gjennom å integrere et kvinneperspektiv i fredsprosesser. FAS bidro også til Den afrikanske unions freds- og sikkerhetsagenda gjennom sitt påvirkningsarbeid.

Karama

Norge viderefører støtten til den regionale kvinneorganisasjonen *Karama* og deres arbeid i Midtøsten og Nord-Afrika. Organisasjonen støttes med 450 000 kroner i 2012. *Libyan Women's Platform for Peace* (LWPP) har med hjelp fra Karama drevet lobbyarbeid for å bedre valgloven i Libya. Dette har gitt konkrete resultater, blant annet en økning i antallet kvinner i parlamentet etter valget i juli 2012. Karama og LWPP medvirket også til utkastet til den nye grunnloven i Libya. Støtten bidro også til at 15 arabiske kvinneaktivister fra Egypt, Libanon, Libya, Marokko, Tunisia, Somalia og Sudan deltok under Kvinnekommisjonen (CSW) i 2012.

International Civil Society Action Network

Norge støtter International Civil Society Action Networks (ICAN) innsats i Midtøsten og Nord-Afrika med 2,5 millioner kroner i 2012. Målet for ICANs innsats er å styrke samarbeidet mellom kvinneorganisasjoner og -aktivister i regionen og bidra til at kvinners rettigheter og lederskap i prosesser knyttet til fred og sikkerhet ikke skal kunne avvises som vestlige idéer av lokale beslutningstakere. Gjensidig kompetansebygging og erfaringsutveksling er sentrale metoder for dette arbeidet, for eksempel knyttet til bruk av sosiale medier. ICAN jobber også for å formidle disse aktørenes prioriteringer og innspill til regionale og internasjonale politiske prosesser og giverland.

PRIO Cyprus Centre og Gender Advisory Team

Norge støttet gjennomføringen av en konferanse i desember 2012 i regi av *PRIO Cyprus Centre* og *Gender Advisory Team*, et nettverk av kvinnelige akademikere og aktivister fra både nord og sør på Kypros. Konferansen fokuserte på gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i fredsprosessen på Kypros og inkluderte også deltakere og perspektiver fra andre fredsprosesser i regionen.

3.1.3 Fremme og støtte arbeid for å øke kvinneandelen og integrere et kjønnsperspektiv i gjenoppbyggingen av justissektor og i sikkerhetssektorreform

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Nepals nasjonale handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet

Norge viderefører støtten til Nepals nasjonale fredsfond (*Nepal Peace Trust Fund*), som er opprettet under Nepals ministerium for fred og gjenoppbygging. Det nasjonale fredsfondet støtter arbeidet med en nasjonal sikkerhetsreform, hvor integrering av likestillingshensyn

og gjennomføringen av Nepals handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet står sentralt. I 2012 har fondet støttet gjennomføringen av handlingsplanen i ministeriet for innenrikssaker, som har ansvar for politiet, og i justisministeriet. Fondet har også støttet gjennomføringen i departementer utenfor sikkerhetssektoren, herunder ministeriet for kvinner, barn og sosial velferd, ministeriet for lokal utvikling og industriministeriet. En rekke andre offentlige instanser ønsker tilsvarende støtte og har bedt om konsulentbistand til å ferdigstille sin søknad til Nepals fredsfond.

Norge har også videreført samarbeidet med den tyske bistandsorganisasjonen GIZ i deres innsats for å bistå kvinnelige tidligere maoistsoldater i overgangen fra militær til sivil status, som settes i gang i forbindelse med den bredere reintegreringen av tidligere maoistsoldater. Dette arbeidet ble satt i gang av nepalske myndigheter høsten 2012. Det bygger på GIZ' innsats for kvinnelige soldater i maoistleirene hvor de satt internert forut for reintegreringen. Nå som leirene er stengt, tilbys de hjemflyttede kvinnene bistand i sine lokalmiljøer. Dette omfatter også samarbeid om å løse lokale likestillingsutfordringer, fordi dette er blitt framholdt som en kilde til stor frustrasjon av de tidligere soldatene. Norge støtter dette arbeidet med totalt 14 millioner kroner i 2012–2014.

UN Women og FNs utviklingsprogram, Afghanistan

Norge har videreført støtten til UN Women med 7,5 millioner kroner i 2012. Disse midlene går blant annet til deres *Gender and Justice Program*, hvis hovedmål er å innføre et likestillingsperspektiv i alle deler av rettsvesenet. Støtten som ble gitt i 2011 har blant annet resultert i etiske retningslinjer for politiet (*Afghan Police Code of Conduct*) samt drift av og opplæring i en database om rettspraksis knyttet til vold mot kvinner. Arbeidet for en egen lov mot vold mot kvinner, som har vært en viktig del av denne innsatsen, har dessverre møtt kraftig motstand i parlamentet. Støtten til UN Women er en del av den norske ambassaden i Kabuls satsing på sikkerhetssektorreform, som hovedsakelig går gjennom FNs utviklingsprogram (UNDP) og deres *Law and Order Trust Fund Afghanistan*. Norge støttet fondet med 60 millioner kroner i 2012 og jobber for at kjønnsperspektivet skal integreres i alle fondets aktiviteter. UNDPs resultatrapportering viser blant annet økt kompetanse om kjønnsperspektivet på alle nivåer blant politi som har gjennomgått opplæring. Målrettede tiltak har økt kvinne-rekrutteringen med 35 prosent. Det har også blitt utviklet egne lederkurs for kvinnelige politibetjenter.

Norge støtter også UN Womens program *Women as Peacebuilders*, som har som mål å inkludere kvinner i alle formelle og uformelle møter om fred og forsoning i Afghanistan. Les mer om dette programmet i punkt 1.2.2.

South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons og FNs utviklingsfond

Norge inngikk i 2011 en treårig avtale med FNs utviklingsfond (UNDP) og *South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons* (SEESAC) på totalt 13,4 millioner kroner. Målet for samarbeidet er å styrke den regionale gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet i Bosnia-Hercegovina, Makedonia, Montenegro og Serbia. Dette omfatter en institusjonalisering av kjønnsperspektivet i politikkutforming, rekruttering og karriereutvikling i landenes væpnede styrker. Prosjektet skal bidra på følgende områder: behovsanalyse, bedre arbeidsforhold for kvinnelige arbeidstakere, utpekning av *gender focal points* og samarbeid mellom disse regionalt, samt identifisering av mindre prosjekter som kan bedre arbeidet for og øke rekrutteringen av kvinnelige ansatte i forsvaret. Prosjektet avsluttes ved utgangen av 2014. Samarbeidet vil også bidra med kartlegging av og stimulering til forskning om kvinners stilling i forsvars- og sikkerhetsstyrkene. Prosjektet er godt i gang, og samtlige land har bidratt til kartleggingsarbeidet. Det er avdekket forskjeller landene i mellom med henhold til behov og ønskede fokusområder for identifisering av konkrete prosjekter. Det er i tillegg stort kunnskapsbehov på feltet. Siden

framgang er avhengig av politisk vilje og påtrykk, har regjerings- og ministerskifter påvirket framdriften i enkelte av landene som er med i prosjektet.

Norge har siden 2010 også støttet et treårig prosjekt om kvinnerekuttering, karriereutvikling og diskriminering i politiet i Sørøst-Europa. Den norske støtten er på til sammen 2,5 millioner kroner og har blant annet gått til utarbeidelsen av en tilstandsrapport, gjennomføringen av en bevisstgjøringskampanje og opplæring av ansvarlige saksbehandlere. I henhold til den serbiske handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet har prosjektet også bistått i etableringen av en nasjonal serbisk forening av kvinnelige polititjenestemenn og avholdt flere workshops om utfordringer kvinner ofte møter i sikkerhetssektoren og konkrete forslag til tiltak. De inkluderer også opplæring i *Guidelines for Gender Sensitive Policing Practice*, utarbeidet av det regionale nettverket av kvinnelige polititjenestemenn, *Women Police Officers Network* (WPON).

UN Women, Albania, Bosnia-Hercegovina, Kosovo, Makedonia og Serbia

Norge støtter UN Womens arbeid med å bistå myndighetene og sivilsamfunnet i Albania, Bosnia-Hercegovina, Kosovo, Makedonia og Serbia i gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet med totalt 14,3 millioner kroner over tre år. Innsatsen er en videreføring av Norges mangeårige samarbeid med UN Women på Vest-Balkan. Prosjektet har bidratt til utarbeidelse av handlingsplaner for gjennomføring av sikkerhetsrådsresolusjon 1325 i Makedonia (vedtatt i januar 2013) og Kosovo (ventes medio 2013). I begge disse landene er det dessuten lagt vekt på å fremme interetnisk dialog og tillit ved å fokusere på felles utfordringer som kjønnsbasert vold. I Bosnia-Hercegovina har prosjektet bidratt til å få på plass nasjonalt lovverk og kapasitetsoppbygging for medisinsk og sosial støtte til kvinnelige ofre for seksualisert vold under krigen på 1990-tallet. Dette er kommet i stand som resultat av et nært samarbeid mellom bosnisk-hercegovinske myndigheter og det sivile samfunn. Regional nettverksbygging er et annet prioritert område for prosjektet.

Prosjektet, som etter planen skal avsluttes ved utgangen av 2013, var gjenstand for en midtveisevaluering i juni 2012. Et hovedfunn var at delmålene var nådd, og at prosjektet bidro til bærekraftige endringer.

Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces og Belgrade Fund for Political Excellence

Norge inngikk i 2011 et treårig prosjektsamarbeid med *Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces* (DCAF) med en totalramme på 6 millioner kroner. Prosjektet er rettet inn mot sikkerhets- og justissektoren i Bosnia-Hercegovina og har som mål å øke kapasiteten til å integrere kjønnsperspektivet i politikkkutforming og organisering. Prosjektet har også en forskningskomponent som kartlegger hvordan oppfatninger om kjønn virker inn på domstolsbeslutninger. Dette skal munne ut i en håndbok til bruk i opplæring av dommere og representanter for påtalemyndighetene. Prosjektet skal også bidra til en styrking av foreningen av kvinnelige dommere i Bosnia-Hercegovina. Prosjektet har vist positive resultater i form av bedre ledelse og organisering, større opplæringsaktivitet i regi av *Center for Judicial and Prosecutorial Training* og mer effektiv nettverksbygging.

3.1.4 Fremme agendaen for kvinner, fred og sikkerhet under Norges deltakelse i FNs fredsbyggingskommisjons organisasjonskomité

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norge gjeninntrodte i fredsbyggingskommisjonens organisasjonskomité i januar 2011 for en periode på to år. Norge er en viktig pådriver for resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet

og integrering av kjønnsperspektivet i hele fredsbyggingskommisjonens arbeid. Som en av de største givere til FNs fredsbyggingsfond presser Norge for eksempel på for at fondet skal nå sin målsetting om at minst 15 prosent av prosjektene skal være kvinnerettet.

3.1.5 Stille krav om et integrert kjønnsperspektiv i gjenoppbyggingsfond som administreres av Verdensbanken og FN, og hvor Norge deltar i styret

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Verdensbankens flergiverfond i Afghanistan

Norge har bidratt til at Verdensbankens flergiverfond (ARTF) har fått større fokus på å integrere et kjønnsperspektiv i sin rapportering. Fra høsten 2010 og framover er det holdt regelmessige møter i ARTF om kvinner og likestilling. Dette har blant annet ført til at en rekke av fondets programmer har integrert kjønnsperspektivet i sitt resultatrammeverk. Et eksempel er *National Solidarity Programme* (NSP), som i 2011 hadde som mål at kvinneandelen i de mer enn 25 000 lokale utviklingsrådene (CDCs) skulle økes til 30 prosent. Mot slutten av 2011 ble det rapportert at 38 prosent av medlemmene i disse rådene er kvinner.

FNs barnefond

Gjennom styrearbeid og den løpende dialogen med FNs barnefond (Unicef) er Norge en pådriver for å sikre organisasjonens oppfølging av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Unicef har de siste årene bedret arbeidet med å integrere et kjønnsperspektiv i sin humanitære innsats. Organisasjonen rapporterer også årlig til styret om sitt likestillingsarbeid. Under styrets behandling av rapporten var Norge tilsluttet et innlegg sammen med Danmark, Estland, El Salvador, Finland, Island, Kenya og Sverige som blant annet understreket viktigheten av Unicefs bidrag til å sikre resultater i arbeidet for kvinners og jenters rettigheter og likestilling. Behovet for fortsatt fokus på likestilling ble gjennomgående tatt opp av styret i de fleste andre saker. Norge er en viktig støttespiller og bidragsyter til Unicefs arbeid, blant annet gjennom kjernebidraget som har ligget på 450 millioner kroner årlig de siste årene. Norge bidrar også med tematisk støtte, som har ligget på rundt 570 millioner kroner årlig de siste årene. Størstedelen av denne støtten har gått til jenters utdanning.

FNs utviklingsprogram

Norge forventer uttrykkelig at FNs utviklingsprogram (UNDP) integrerer et kjønnsperspektiv i sitt arbeid, blant annet i innsatsen for kriseforebygging og gjenoppbygging etter væpnet konflikt og naturkatastrofer. Under det årlige møtet med UNDP om programsamarbeidsavtalen i november 2012 ble det blant annet poengtert at det er viktig å integrere et likestillingsperspektiv og inkludere kvinner i all innsats, og å synliggjøre dette i resultatrapportene. Møtene holdes for å utveksle synspunkter på framtidig innsats og for å gjennomgå resultater og den finansielle siden av samarbeidet. Norge bidro gjennom programsamarbeidsavtalen med totalt 44 millioner kroner til UNDPs fond for kriseforebygging og gjenoppbygging (*Thematic Trust Fund for Crisis Prevention and Recovery*) i 2011. Tallene for 2012 er ikke klare. I tillegg ga Norge 770 millioner kroner i kjernebidrag til UNDP i 2011 og 2012.

En gjennomgang av UNDPs arbeid som ble gjennomført av *The Multilateral Organisation Performance Assessment Network* (MOPAN) i 2012, viste at organisasjonen generelt lykkes godt i å integrere likestilling i sitt arbeid. UNDP har de siste fem årene jobbet for å gjennomføre sin likestillingsstrategi, som har som mål å integrere kjønnsperspektivet i hele organisasjonens innsats knyttet til konfliktforebygging og gjenoppbygging. Denne innsatsen begynner nå å føre til konkrete resultater. UNDP rapporterer for eksempel at 28 av de 32 landene der organisasjonen arbeider for økt tilgang til rettsvesenet, har utviklet initiativer for å styrke

de juridiske rettighetene til både kvinner og menn. Det rapporteres at 21 land har styrket sin satsing mot kjønnsbasert vold.

UNDP har for eksempel støttet utarbeidelsen av et utkast til en ny irakisk lov mot vold i hjemmet. Organisasjonen har også startet arbeidet med å opprette fem sentre som skal tilby støtte til ofre for kjønnsbasert vold (*Family Protection Units*). I Indonesia har UNDP sørget for kompetansebygging blant tradisjonelle domstoler, noe som i følge lokalt sivilsamfunn har ført til at flere avgjørelser overholder og beskytter kvinners rettigheter. Å spre informasjon om kvinners rettigheter og kjønnsbasert vold har vært et annet innsatsområde for UNDP. Basert på erfaringene fra et nyopprettet senter som tilbyr medisinsk og rettslig hjelp til ofre for kjønnsbasert vold i Hargeisa i Somalia, som i 2010 førte til en 44 prosents økning i antall saker som fikk formell rettsbehandling, har UNDP i 2011 satt i gang tilsvarende initiativer i Burao, Somalilands nest største by, og i Burundi.

Til tross for betydelige framskritt i enkeltland er det i følge UNDPs resultatrapportering behov for en mer systematisk integrering av kjønnsperspektivet i deres innsats for kriseforebygging og gjenoppbygging. Norge vil fortsette sitt pådriverarbeid for å sikre at organisasjonen følger opp sine forpliktelser på dette området.

Verdensbanken

Verdensbanken er et viktig forum for Norges innsats for kvinner, fred og sikkerhet på grunn av dens sentrale rolle i gjenoppbyggingsarbeidet i mange postkonfliktland. Norge jobber for at Verdensbanken skal integrere et kjønnsperspektiv i alt sitt arbeid, både i postkonfliktland og andre land der banken opererer. Sammen med de nordiske landene har Norge vært en pådriver for å få integrert et kjønnsperspektiv i bankens politiske rammeverk og strategier, for eksempel land- og fattigdomsstrategiene. Fra og med 2012 er kvinner og likestilling blitt en del av bankens landstrategier. Det er også utviklet egne indikatorer i bankens resultatrammeverk (*corporate score card*). Også det analytiske arbeidet på området ble videreutviklet i 2012 med regionale utgaver av *World Development Report 2012* om kvinner og likestilling og utvidelse av datainnsamlingen på landnivå. Banken arbeider i tillegg med en egen likestillingsoppfølging av *World Development Report* for 2013. Norge har øremerket 8 millioner kroner til bankens likestillingsarbeid i 2012.

3.1.6 Styrke implementeringen av SR 1325 i humanitær innsats, i samarbeid med mottakere av humanitære midler, herunder støtte til gender-rådgivere i konkrete humanitære situasjoner

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Det er viktig å rådføre seg med kvinner i nødhjelps- og gjenoppbyggingsarbeidet for å kartlegge deres roller og deres behov for blant annet best mulig beskyttelse i utsatte situasjoner. Under humanitære katastrofer øker ofte forekomsten av seksuelle overgrep og kjønnsbasert vold. Utenriksdepartementet er derfor en pådriver for å integrere kjønnsperspektivet i all humanitær innsats og prioriterer tiltak mot seksualisert vold.

GenCap

Norge har støttet GenCap, den internasjonale beredskapsstyrken for å fremme kjønnspektivet i humanitære operasjoner, med 10 millioner kroner årlig i 2011 og 2012. Denne beredskapsstyrken tilbyr eksperter på likestilling og på integrering av kjønnspektivet til FNs humanitære operasjoner. *GenCap* har også vært sentral i arbeidet med å utvikle en såkalt *gender*-markør, som koder prosjekter fra 0 til 2 etter i hvilken grad kjønnspektiver er inkludert. Markøren skal sikre at nødhjelp når ut til alle som trenger det, uavhengig av

kjønn, og skal være fullt integrert i alle de 16 humanitære appellene og fem land- og beredskapsfond i 2012. Planen er at flere humanitære fond skal bruke kjønnsmarkøren som et verktøy for å vurdere hvor kjønnsensitive prosjektene er. Så langt kan man se en økning i finansieringen til prosjekter som integrerer kjønnspektivet på en tilfredsstillende måte, og en nedgang i finansieringen til dem som ikke gjør det, uten at det nødvendigvis er bevis for at det skyldes innføringen av kjønnsmarkørene. FN melder også om at metoden har ført til økt bevissthet både blant organisasjonene som utformer søknader, og hos dem som allokere midler fra de humanitære appellene.

Den internasjonale Røde Kors-komité (ICRC)

Norge støtter Den internasjonale Røde Kors-komité (ICRC) og dens nødhjelpsappeller for DR Kongo og Colombia med henholdsvis 26 og 6 millioner kroner i 2012. Disse pengene går blant annet til ICRCs arbeid mot seksualisert vold, som blant annet omfatter beskyttelsesdelegater i utsatte områder og et nettverk på 40 «lyttehus» i Kivu-provinsene i DR Kongo der det gis medisinsk hjelp og psykososial assistanse. Norge understreker viktigheten av å integrere kjønnspektivet i all operasjonell virksomhet i møter med ICRCs ledelse, herunder i giverfora og politikkdialoger. Denne innsatsen har blant annet resultert i at en gjensidig forpliktende intensjonsavtale om å fremme kjønnspektivet ble inngått mellom Utenriksdepartementet, Norges Røde Kors og ICRC i mars 2012.

CARE, Afghanistan

Norge støtter CARE Norges innsats for å styrke kvinners rettigheter og samfunnsdeltakelse i Afghanistan med totalt 13 millioner kroner i 2012 og 2013.

CARE-prosjektet har drevet bevisstgjøringsarbeid blant totalt 10 000 kvinner i utvalgte lokalsamfunn i Afghanistan og ført dialog med lokalsamfunnets ledere, også religiøse ledere. Enker er en særskilt målgruppe for innsatsen. De har ofte en vanskelig samfunnsmessig og økonomisk situasjon, men kan likevel fungere som ressurspersoner for yngre kvinner. Eldre kvinner har gjerne mindre å tape på å være synlige i kampen om kvinners rettigheter enn det unge, gifte kvinner har.

CARE påpeker på den annen side mangelen på helhetlig innsats for kvinners rettigheter i Afghanistan. I tillegg til engasjement på grasrotnivå må afghanske myndigheter engasjere seg sterkere i kvinners rettigheter mer generelt.

FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og Flyktningshjelpen, Afrikas Horn

Kvinner var særlig utsatt da tørke og konflikt jaget tusenvis av mennesker på flukt fra Sør- og Sentral-Somalia. Å være på flukt er livsfarlig. Da mange menn ble igjen for å se etter jorda, ble det kvinnens ansvar å ta med seg barna til leire i Etiopia, Kenya og hovedstaden Mogadishu. I leirene ble mange utsatt for overgrep fordi de manglet det sosiale nettverket som beskyttet dem der de kom fra. Bare det å hente ved og vann kunne bety at de utsatte seg selv for fare for voldtekt.

Norge støttet i 2011 og 2012 tiltak gjennom FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) hvor beskyttelse av kvinnelige flyktninger var en av målsettingene. Blant de viktigste virkemidlene var å støtte innsats i Sør- og Sentral-Somalia som skal hjelpe nødlidende der de kommer fra, slik at de ikke er nødt til å flykte.

Norge støtter også Flyktningshjelpens humanitære innsats på Afrikas Horn, som omfatter særlige tiltak rettet mot kvinner og jenter. Organisasjonen retter mye av matbistanden mot sårbare husholdninger ledet av kvinner, og den prioriterer de samme husholdningene når det bygges hus og telt i flyktningleire. Flyktningshjelpen arbeider også for å øke jenteandelen i sine undervisningsprosjekter. Organisasjonen fikk totalt 55 millioner kroner til sin virksomhet på Afrikas Horn i 2013.

Norsk Folkehjelp, Sør-Sudan

Norge støtter Norsk Folkehjelps arbeid med å styrke lokal beredskap for å unngå naturskapt og konfliktskapt humanitære kriser i Sør-Sudan. Kjønnsperspektivet er integrert i prosjektet, blant annet ved at man konsulterer og driver kapasitetsbygging blant lokale kvinnegrupper. Det blir også tilrettelagt for småprosjekter som har kvinner som målgruppe. Norsk Folkehjelps arbeid i Sør-Sudan ble støttet med 4 millioner kroner i 2012. Beløpet videreføres trolig på samme nivå for 2013.

Kirkens Nødhjelp, Darfur

Norge støttet Kirkens Nødhjelp (KN) og organisasjonens humanitære arbeid i Darfur med 10,5 millioner kroner i 2012. 55 prosent av mottakerne for den humanitære støtten er kvinner. KN har også satt i gang en *Gender Mainstreaming Baseline Study* for å identifisere hvordan organisasjonen lykkes med integreringen av kjønnsperspektivet i sitt arbeid i Darfur. Studien skal være ferdigstilt i begynnelsen av 2013.

Kirkens Nødhjelp og Norsk Folkehjelp, Myanmar

Kjønnsperspektivet er gjennomgående i det arbeidet Norge støtter i Myanmar. Dette gjelder også i leirene for flyktninger fra Myanmar, der deltakelse og beskyttelse av kvinner og jenter er et sentralt innsatsområde.

Flyktninghjelpen integrerer kjønnsperspektivet i sitt humanitære arbeid, for eksempel i byggingen av husvære for internt fordrevne og ved å påse at det er kjønnsbalanse i de lokale byggekomiteene. Også ved innkjøp i forbindelse med husbygging er man bevisst på å kjøpe også fra lokale kvinnelige produsenter. Norsk Folkehjelp hadde i 2011 sitt første «Kvinner Kan»-kurs i Myanmar, som fokuserte på å bygge kompetanse blant lokale kvinner som senere kan fortsette kursingen i sitt lokalmiljø. Fokus for kursene var maktforhold og strategier for økt kvinnelig deltakelse i det politiske og offentlige liv. Mer enn halvparten av deltakerne har senere holdt lignende kurs for andre kvinner.

Kirkens Nødhjelp, Flyktninghjelpen og Norsk Folkehjelp fikk til sammen 45 millioner kroner i støtte i 2012 til arbeidet i Myanmar og for flyktninger fra Myanmar. Støtten videreføres i 2013. I 2013 vil det innledes et samarbeid med CARE Norge om styrking av arbeidet for kvinner, fred og sikkerhet i Myanmar.

FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten

Norge støtter det arbeidet FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger i Midtøsten (UNRWA) gjør for kvinner i Gaza som er berørt av konflikten mellom Israel og Palestina, med i overkant av 26,3 millioner kroner over 3,5 år. Avtalen ble inngått i 2010. Kvinner i Gaza er en marginalisert gruppe som har begrenset bevegelsesfrihet og få muligheter til å oppsøke offentlige samlingssteder. UNRWA har med Norges hjelp organisert en rekke arbeidsgrupper for kvinner i Gaza for å øke kvinners bevissthet om egne rettigheter, og det er skapt ulike arenaer hvor kvinner kan møtes og utveksle informasjon og kunnskap. UNRWA tilbyr også aktiviteter som håndverk, litteratur, sport og datakurs på steder i det offentlige rom som oppleves som trygge. Rundt 10 000 kvinner har så langt deltatt i aktivitetene.

UNRWA driver også *Young Women Leaders Program* (YWLP), et program for nyutdannede kvinner som har som mål å øke sysselsettingen i offentlige institusjoner. Dette kan også styrke kvinners deltakelse i offentlige fora.

3.1.7 Bidra til å styrke integreringen av SR 1325 i prosesser som gjelder nedrustning og kontroll med konvensjonelle våpen, herunder rydding av eksplosiver og bistand til ofre

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norge har fremmet kjønnsperspektivet i det multilaterale arbeidet knyttet til minekonvensjonen og konvensjonen om klaseammunisjon. Dette har skjedd både i formelle forhandlinger, for eksempel i innlegg under statspartsmøtene, og i uformelle konsultasjoner med stater og gjennomføringspartnere. Norge støtter også flere prosjekter knyttet til landmine- og klasevåpenproblematikk hvor kjønnsperspektivet er integrert. Norge ber om utfyllende rapportering på dette området, blant annet disaggregerte data på kjønn og alder. I tillegg må det redegjøres for hvordan kjønnsperspektivet er integrert i innsamling av data og kartleggingsarbeid når det gjelder valg av hvilke områder som skal ryddes først, og når det gjelder egen ansettelsespolitikk.

Økt bruk av flerårige rammeavtaler med viktige partnere innenfor humanitær nedrustning har skapt større rom for diskusjon om tverrgående saker som integrering av et kjønnsperspektiv i en tradisjonelt mannsdominert sektor. Et eksempel på dette er Norsk Folkehjelps arbeid med rydding av miner og klasevåpen. I 2009 inngikk Utenriksdepartementet og Norsk Folkehjelp en treårig avtale fram til 2011. Arbeidet videreføres i en ny treårig avtale for perioden 2012–2014. Avtalen fokuserer både på overordnede strategiske spørsmål og prosjektarbeid og har egne budsjettlinjer for politisk påvirkningsarbeid og videreutvikling av programmer og metoder. Dette har gitt organisasjonen bedre vilkår for å jobbe helhetlig med å utarbeide felles indikatorer på implementering av kjønnsperspektivet og kvinner, fred og sikkerhet og med enhetlig rapportering på landnivå og på aggregert nivå. Blant indikatorene er andel kvinnelige ansatte, antall kvinnelige minerydderteam, inkludering av en kjønnskomponent (*gender sensitisation*) i alle programmer, at alle programmer må inkludere kjønnsperspektivet i informasjonsinnhenting og analyse, samt at både kvinner, jenter, gutter og menn skal konsulteres og høres i alle deler av prosessen. Arbeidet har resultert i en bedre forståelse av hvordan kjønnsperspektivet skal inkluderes, og bedre dokumentasjon både på globalt nivå og prosjektnivå. Etter å ha konsultert med andre organisasjoner som arbeider på samme felt, jobber Norsk Folkehjelp nå med å revidere indikatorene for å gjøre dem lettere å måle og rapportere på.

Arms Trade Treaty

Norge var en sentral pådriver for at kjønnsperspektivet skulle bli en del av *Arms Trade Treaty* (ATT) i juli 2012. Samarbeidet med likesinnede land, spesielt i den nordiske kretsen, var viktig i dette arbeidet. Det er kjent at kvinner i enkelte land ofte er særlig utsatt for vold med – eller vold knyttet til trusler om bruk av – håndvåpen og ammunisjon. Det har derfor vært viktig at dette aspektet er med i ATT, blant annet som et kriterium våpenlisenser skal vurderes opp mot. Forslaget møtte sterk motstand, spesielt fra Vatikanet og land i Midtøsten og Nord-Afrika. Det lyktes imidlertid å få med kjønnsperspektivet i formannens siste tekstforslag, den såkalte 26. juli-teksten, både i preambelen og i avtalens kriteriedel, hvor kjønnsbasert vold er kommet inn som et kriterium som statspartene vil være forpliktet til å vurdere i tilknytning til eksport av konvensjonelle våpen.

FNs håndvåpenprogram

Under tilsynskonferansen for FNs håndvåpenprogram (*Programme of Action to Prevent, Combat and Eradicate the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All Its Aspects*) i New York i august og september 2012 argumenterte Norge sammen med likesinnede land for å få inn kjønnsperspektivet i konferansens sluttokumenter. Man greide å få inn referanser til kvinner som ofre for håndvåpen og til betydningen av å integrere kvinner sterkere i

arbeidet mot uansvarlig spredning av håndvåpen i slutterklæringens paragraf 14. Liknende formuleringer ble også inkludert paragraf 9 i sluttdokumentet fra konferansen om implementering.

Action on Armed Violence

Action on Armed Violence (AOAV) er en sentral samarbeidspartner innenfor bekjempelse av væpnet vold. Norge støtter blant annet AOAVs prosjekt for innsamling av data om væpnet vold i Liberia (*Liberia Armed Violence Observatory*), hvor kjønnsperspektivet er en sentral komponent. Prosjektet blir gjennomført i samarbeid med statlige og ikke-statlige organisasjoner og institusjoner i Liberia, og det er spiren til et nasjonalt standardisert system for måling og overvåking av væpnet vold. Det langsiktige målet med prosjektet er å bidra til reduksjon og forebygging av væpnet vold gjennom å forbedre datainnsamling og styrke forståelsen av væpnet vold blant nøkkelaktører i samfunnet.

De fleste ofre og utøvere av væpnet vold er menn, men kvinner er ofte i større grad utsatt for seksualisert vold og vold i hjemmet i samfunn med høye nivåer av væpnet vold. Det er utfordrende å dokumentere kjønnsbasert vold fordi vold i hjemmet i mindre grad blir rapportert til myndighetene. Dette skyldes ikke minst den stigmatiseringen ofrene opplever i sine lokalsamfunn. *Liberia Armed Violence Observatory* er derfor en viktig kilde til slik dokumentasjon. Gjennom samarbeid med nasjonale myndigheter og organisasjoner som arbeider med forebygging og bekjempelse av kjønnsbasert vold har tilfanget av data blitt større, og tall på kjønnsbasert vold har begynt å framkomme i offisiell statistikk. Tilgjengeligheten av slike data øker oppmerksomheten rundt problemet og er samtidig helt sentralt for utviklingen av gode analyser og effektiv politikk. AOAV støttes med totalt 14 millioner kroner i 2012.

Halo Trust

Norge støttet *Halo Trusts* mineryddingsarbeid med nærmere 13,1 millioner kroner i 2011 og 14 millioner kroner i 2012. Kjønnsperspektivet er integrert i dette arbeidet, som skal resultere i rydding av over 2000 hektar minelagt eller mistenkt minelagt land i Afghanistan og Somalia. Halo Trust legger også vekt på å integrere kjønnsperspektivet utover kjernevirksomheten, blant annet i valget av leverandører av utstyr som bekledning og myggnetting. I 2011 finansierte støtten 17 manuelle team som ryddet 570 hektar land.

Afghan Landmine Survivors' Organization

Afghan Landmine Survivors' Organization (ALSO) får støtte til sin innsats for å styrke den sosioøkonomiske og politiske innflytelsen til funksjonshemmede kvinner i Afghanistan via Utenriksdepartementets rammeavtale med organisasjonen ICBL-CMC (*International Campaign to Ban Landmines/Cluster Munition Coalition*). Funksjonshemmede er en svært sårbar gruppe i Afghanistan som ofte mangler tilgang til helsetjenester og utdanningstilbud. Dette rammer kvinner spesielt hardt. Arbeidet til ALSO innebærer kompetansebygging for at denne gruppen skal kunne drive politisk påvirknings- og informasjonsarbeid og tilby arbeidstrening og mikrokredittiltak. Støtten til ICBL-CMCs globale arbeid er på totalt 16 millioner kroner i 2013.

Surviving Gun Violence

Norge ga i 2011 støtte til det ettårige prosjektet *Surviving Gun Violence* med rundt 2 millioner kroner. Prosjektet så spesifikt på ofre for væpnet vold, særlig ofre for håndvåpen. Gjennom prosjektet ønsket man å bidra til politikuttvikling og talsmannsarbeid. Kjønnsperspektivet er viktig og integrert i prosjektet. De fleste ofre og utøvere av væpnet vold er unge menn, men som det framheves i dette prosjektet, er det viktig å være klar over at konsekvensene av væpnet vold rammer menn og kvinner ulikt. Prosjektet er forsinket, men en webside som er et delprodukt av prosjektet, og som er en ressursportal for temaet ofre for væpnet vold, er lansert: www.survivinggunviolence.org.

Delmål 3.2: Hensyn til kvinners rettigheter og behov i sikkerhetssektorreform er styrket

Aktiviteter nasjonalt:

3.2.1 Styrke opplæring om SR 1325 for Styrkebrønnens personell (kvinner, menn)

Ansvarlig: JD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet er obligatorisk kurslitteratur i utreiseforberedende kurs for personell i Styrkebrønnen. Det blir gitt egen opplæring i resolusjonene og handlingsplanen for den norske gjennomføringen.

I 2012 har dette ført til at utsendt personell i større grad legger vekt på denne type spørsmål i sin innsats ute. Effekten på operasjonen i sin helhet er på den annen side avhengig av den enkelte misjonens mandat og prioriteringer.

3.2.2 Tilby personell med spesifikk kjønnskompetanse til postkonfliktområder for å drive opplæring av dommere, påtalemyndigheter, advokater, politi, forsvar og fengselsmyndigheter

Ansvarlig: JD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norge har i dag personell fra Styrkebrønnen i bilaterale rettskjedeteam i Moldova og Georgia. I tillegg sekonderer Norge personell til EUs operasjon for gjenoppbygging av justissektoren i Irak (EUJUST LEX-Iraq) og til programmet mot piratvirksomhet under FNs program for narkotika og kriminalitet (UNODC). Blant disse er det personell med spesifikk kjønnskompetanse.

Alle som sendes ut gjennom Styrkebrønnen, kurses i å integrere et kjønnsperspektiv i sitt arbeid, noe som fører til egne tiltak rettet mot kvinner der dette er særlig nødvendig. Et eksempel er at forholdene for kvinnelige innsatte i kriminalomsorgen har blitt tatt opp spesielt både i Georgia og Afghanistan.

Norsk politipersonell som deltar i internasjonale FN-operasjoner blir likeledes kurset i resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet gjennom sine obligatoriske utreiseforberedelser. I hvilken grad norsk politipersonell aktivt kan bidra med dette i internasjonale operasjoner, vil til enhver tid være avhengig av mandatet og misjonens egen bevissthet og prioritering av dette.

Se for øvrig punkt 2.1.2, 2.2.5, 3.2.1 og 3.2.3.

3.2.3 Bidra med norsk politipersonell med 1325-kompetanse til internasjonale operasjoner i postkonfliktsituasjoner

Ansvarlig: JD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Alle norske politirådgivere får grunnleggende kompetanse på kvinner, fred og sikkerhet

gjennom den obligatoriske grunnopplæringen de gjennomgår før utreise.

Se for øvrig punkt 2.1.2, 2.2.5, 3.2.1 og 3.2.2.

Aktiviteter internasjonalt:

3.2.4 Bidra til kompetansebygging innen sikkerhetssektoren og institusjonsutvikling av sentrale sikkerhetsinstitusjoner i sør

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces

Norge har videreført støtten til *Geneva Center for the Democratic Control of Armed Forces* (DCAF) og dets prosjekt *Gender and SSR Capacity Building in the Global South*. Prosjektet har som mål å styrke *gender*-kapasiteten blant institusjoner som fremmer sikkerhetssektorreform i det globale sør. Prosjektet omfatter en kartleggingsstudie av institusjoner som jobber med denne typen opplæring og av deres opplæringsmateriell, samt utvikling av opplæringsmateriell med et integrert kjønnsperspektiv på engelsk, fransk og spansk. Blant partnerinstitusjonene er *Al-Istiqlal University* i Palestina, *The South African National Defence Force* og *The Southern African Defence and Security Management Network*, som består av organisasjoner fra ti land i det sørlige Afrika.

Norge støtter *Geneva Center for the Democratic Control of Armed Forces* (DCAF) og dets prosjekt *Capacity Building on Gender and SSR in West Africa* med totalt 2,5 millioner kroner i 2011 og 2012. Prosjektet har som mål å drive kapasitetsbygging blant sikkerhetsinstitusjonene i regionen og å sørge for forskningsbasert dokumentasjon av denne innsatsen. Målgruppen er departementer, sikkerhets- og forsvarsinstitusjoner og kontrollorganer inkludert det sivile samfunn på nasjonalt og regionalt nivå. Prosjektet har så langt blant annet bistått Senegals væpnede styrker i å utarbeide en likestillingsstrategi og en nasjonal handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet, bidratt til at Sierra Leones væpnede styrker har innført en likestillingspolitikk og retningslinjer mot seksuell trakassering, og bistått politiet i Sierra Leone i å opprette en likestillingsenhet og utvikle en handlingsplan for likestilling.

International Center for Transitional Justice

International Center for Transitional Justice (ICTJ) bistår internasjonale og lokale partnerorganisasjoner og nasjonale myndigheter faglig på området overgangsrettferdighet, inkludert støtte til politikkutvikling og institusjonell reform. Overgangsrettferdighet er en felles betegnelse på prosesser som skal sikre rettferdighet og bidra til forsoning i overgangen fra voldelig konflikt eller diktatur til fred og demokrati. ICTJ arbeider i over 20 land, deriblant Colombia, Myanmar, Sudan og DR Kongo. *Gender justice*, altså at kvinner må få delta i prosesser for overgangsrettferdighet på lik linje med menn, er et sentralt fokusområde for deres arbeid. ICTJs arbeid har vært viktig for å styrke fokuset på kvinner i prosesser innen overgangsrettferdighet. Dette gjelder både i enkeltland, i FN og på andre normative arenaer. Oppmerksomheten om kvinners spesielle behov og forutsetninger for deltakelse i overgangsrettferdighet er for eksempel framhevet i flere retningsgivende FN-rapporter om overgangsrettferdighet i 2012, blant annet som et resultat av ICTJs innsats.

Norge har støttet ICTJ siden senteret ble opprettet i 2001. Organisasjonen har de siste årene mottatt 13 millioner kroner årlig i støtte.

Prioritert område 4

Seksualisert vold i konflikt

Delmål 4.1: Tiltak er iverksatt for å forebygge og beskytte mot seksualisert vold i land og områder der Norge er involvert

Aktiviteter nasjonalt:

4.1.1 Utarbeide retningslinjer for militære styrkebidrag angående håndtering av seksualisert vold i konflikt

Ansvarlig: FD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Forsvaret har fått i oppdrag å utarbeide retningslinjer for hvordan militære styrkebidrag skal håndtere seksualisert vold i konflikt. Forsvarets høgscole er gitt oppdraget og har satt i gang arbeidet.

4.1.2 Styrke opplæringen innen seksualisert vold i konflikt for norsk politipersonell som deltar i internasjonale operasjoner

Ansvarlig: JD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Seksualisert vold er en del av FN-kursene norsk politipersonell gjennomgår før utreise. Les mer under punkt 2.1.2.

4.1.3 Støtte forskning om trender og årsaker til seksualisert vold i konflikt og konsekvensene for politikktutforming på området

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norsk samfunnsvitenskapelig forskningsstiftelse, DR Kongo

Norge støtter forskningsprosjektet *Men and Masculinity in Eastern DRC* i regi av Norsk samfunnsvitenskapelig forskningsstiftelse (FAFO), som har som mål å avdekke ny informasjon om menns holdninger til kvinner og seksualisert vold i DR Kongo. Dette gjøres gjennom intervjuer med menn som deltar i *JOIN good forces' Fatherhood Program*, som også blir støttet av Norge. FAFOs forskningsprosjekt blir støttet med totalt 700 000 kroner, hvorav 350 000 kroner ble utbetalt i 2012. Funnene fra forskningsprosjektet ventes rapportert i 2013.

Les mer om *Christian Relief Network/JOIN good forces og deres Fatherhood Program* under punkt 4.1.8.

International Law and Policy Institute, Great Lakes Regionen

Norge støtter *International Law and Policy Institute* (ILPI) og deres pilotprosjekt om forebygging av seksualisert og kjønnsbasert vold i området rundt De store sjøer i Sentral-Afrika med totalt 750 000 kroner. Av dette er 375 000 kroner utbetalt i 2012. Prosjektet har som mål å undersøke hvilken rolle formelle og tradisjonelle lovverk og institusjoner spiller i sivilsamfunnsaktørers innsats mot seksualisert og kjønnsbasert vold i DR Kongo og Uganda. Forskningen baserer seg på feltarbeid og intervjuer med sivilsamfunnsaktører, relevante personer som jobber med håndhevelse av lovverk, ansatte i juridiske institusjoner, FN-personell, nasjonale myndigheter og overlevende. Prosjektet blir gjennomført i samarbeid med en rekke lokale og regionale samarbeidspartnere. Funnene fra forskningsprosjektet ventes rapportert i 2013.

Universitetet i Oslo, Uganda

Norge støtter et forskningsprosjekt som Seksjon for internasjonal helse ved Universitetet i Oslo (UiO) gjennomfører i Uganda. Prosjektet undersøker effekten av innsatsen til utvalgte sivilsamfunnsaktører som jobber for å bekjempe seksualisert og kjønnsbasert vold. Det gjennomføres i samarbeid med Makerere-universitetet, CARE Uganda og Flyktningshjelpen. Forskningen baseres på feltarbeid og intervjuer med blant annet overlevende og deres familier, religiøse og kulturelle ledere, lokale myndigheter og representanter fra sivilsamfunnet. Prosjektet støttes med totalt 750 000 kroner, hvorav 375 000 kroner ble utbetalt i 2012. Funnene fra forskningsprosjektet ventes rapportert i 2013.

Watchlist

Norge støtter Watchlists prosjekt *Working Together to Protect the Security and Rights of Children in Armed Conflicts*. Prosjektet støttes med 1,4 millioner kroner i 2012 og har som mål å overvåke og rapportere om seksualisert vold, særlig mot barn. Gjennom påvirkningsarbeid rettet mot FN og statlige aktører gjør organisasjonen en viktig innsats for å gi verdens mest sårbare barn bedre beskyttelse. I april 2012 lanserte de rapporten *No One to Trust: Children and Armed Conflict in Colombia*, som viser omfanget av seksualisert vold i Colombia. Watchlist samarbeider med *Coalition against the Involvement of Boys, Girls and Youth into Armed Conflict in Colombia* (COALICO) og FNs barnefond (UNICEF). Prosjektet mottok i tillegg støtte til *Association des Jeunes pour le Developpement – Kalundu* (Ajedi-Ka), som følger opp og rapporterer om seksualisert vold i DR Kongo.

Project Councelling Services

Det treårige prosjektet *Implementation of UN Security Council Resolution 1325 and 1820: Indigenous Women victims of sexual violence in armed conflict in Guatemala i regi av Project Councelling Service* (PCS) har mottatt totalt 4,5 millioner kroner i støtte siden oppstarten i 2010. Formålet med prosjektet er å forbedre de sosiale, politiske og juridiske betingelsene for urfolkskvinner som har blitt utsatt for seksualisert vold under borgerkrigen i Guatemala. PCS fungerer som en sentral støttespiller og koordinator for samarbeidet mellom en rekke lokale partnerorganisasjoner.

Over 350 urfolkskvinner har mottatt psykososial støtte siden programmets oppstart. Prosjektet fokuserer også på innsamling av bevis på seksuelle overgrep begått under borgerkrigen, som senere kan brukes som en del av et eventuelt rettsoppgjør. Informasjonsspredning og synlighet i media har også vært en viktig del av prosjektet. For eksempel har mer enn 150 kvinner fortalt offentlig om sine erfaringer som en del av de politiske prosessene for forsoning og overgangsrettferdighet.

FNs utviklingsprogram, Nicaragua

Norge støtter FNs utviklingsprogram (UNDP) og dets flerårige prosjekt om kvinners rettigheter i Nicaragua med totalt 15 millioner kroner. Prosjektet fokuserer spesielt på forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner gjennom rettssystemet. Viktige resultater er blant annet vedtaket av en lov som forbyr vold mot kvinner, og et langvarig samarbeid med og opplæring av justissektoren og politiet i møte med kvinner som har vært ofre for seksualisert og kjønnsbasert vold.

Aktiviteter internasjonalt:

4.1.4 Integrere arbeidet mot seksualisert vold i konflikt i gjenoppbygging av justissektorer i relevante land/områder

Ansvarlig: UD, JD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Et norsk polititeam har siden 2011 vært en del av FNs operasjon på Haiti (MINUSTAH) for å drive opplæring hos det nasjonale politiet i håndtering av saker som gjelder seksualisert og kjønnsbasert vold. I tillegg har teamet bidratt til at flere av de lokale politistasjonene nå har egne mottakslokaler som bedre ivaretar kvinner som anmelder denne type vold.

Teamet bestod i utgangspunktet kun av norske utsendte, men består nå av både norske og kanadiske politifolk. Teamet har etter hvert også blitt godt forankret både i MINUSTAH og hos lokale politimyndigheter. Systematisk kompetanseheving, dedikert personell, kontinuitet og bilateral finansiering har bidratt til en rask og målbar effekt av tiltaket.

Fra mai 2011 til april 2013 har teamet utdannet 689 haitiske politioffiserer. Målet er å utdanne 1000 innen utgangen av oktober 2013. I prosjektets startfase ble 36 haitiske politioffiserer utdannet til instruktører. Disse kom fra alle Haitis ti regioner og har siden vært instruktører på kursene som siden har blitt gjennomført. Alle regionene har hatt minst ett kurs.

En viktig komponent i dette samarbeidet er å bygge to kontorer i hver region, med unntak av hovedstaden Port-au-Prince, som skal følge opp innsatsen overfor overlevende etter seksualisert vold også etter at samarbeidet avsluttes. Tre kontorer ble åpnet i 2012, og tre ventes å åpne i 2013. Ytterligere tolv kontorer er under planlegging. I én region har uroligheter i hovedstaden Miragoane hindret oppstart.

Den 8. april 2013 ble kontoret i Port Margot brent ned til grunnen da rundt 50 mennesker stormet politistasjonen i byen. Dette kontoret ble åpnet i desember 2012.

4.1.5 Bidra med norske sivile observatører og rådgivere med spesialkunnskap om seksualisert vold i konflikt til FNs fredsbevarende operasjoner

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

FNs fredsbevarende operasjon i Den demokratiske republikk Kongo

Norge har i 2012 bevilget til sammen 1 667 318 kroner til FNs fredsbevarende operasjon i Den demokratiske republikk Kongo (MONUSCO) og dens arbeid med å overvåke situasjonen for sivile, spesielt kvinner og barn. Norge har spesielt støttet deres *Joint Monitoring Teams* ved å sekondere fire personer til disse teamene. FN aksepterte de fire stillingene som en regulær del av stillingsoppsettet i operasjonen i 2012, etter norsk påtrykk og tilrettelegging.

Et viktig element i Norges engasjement i DR Kongo er å styrke FNs innsats for å beskytte sivile. Norske midler har derfor også gått til FNs bidrag til gjennomføring av den nasjonale strategien mot seksualisert vold. I 2011 og 2012 har Norge blant annet bidratt til å styrke FN-operasjonen i DR Kongo (MONUSCOS) og dens enhet for seksualisert vold. En viktig oppgave for denne enheten har vært å bidra til bedre koordinering av de mange aktørene på dette feltet øst i landet. Fra en situasjon der det var lite kontakt mellom aktørene og provins-

myndighetenes nærmest var fraværende, ble det i løpet av 2011 etablert koordinerings- og arbeidsgrupper med regelmessige møter ledet av provinsmyndighetene. Dette har ført til raskere varsling og oppfølging av tilfeller av seksualisert vold. Man har også kartlagt hva som gjøres for å bekjempe seksualisert vold, og denne kartleggingen danner nå grunnlaget for utarbeidelsen av nye programmer. Eksempelet viser hvordan strategisk bruk av relativt små midler kan gi resultater.

4.1.6 Øke samarbeidet med sentrale troppe- og politibidragstende land for å styrke evnen til å forebygge seksualisert vold i konflikt

Ansvarlig: UD, FD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norge samarbeider med både troppe- og politibidragstende land og FN-systemet for å styrke arbeidet med å forebygge seksualisert vold i konflikt. Norges delegasjon til FN i New York har for eksempel en tett dialog med FNs spesialrepresentant mot seksualisert vold og *UN Action Against Sexual Violence*, og bidrar med betydelig støtte både politisk og finansielt. Les mer om Norges samarbeid med *UN Action* i punkt 1.3.2, 4.3.4 og 4.3.6.

Under Sikkerhetsrådets åpne debatt om konfliktrelatert seksualisert vold i februar 2012 deltok Norge gjennom to ulike grupper medlemsland: den nordiske gruppen og nettverket for menneskelig sikkerhet. I debattinnleggene ble behovet for rettssikkerhet trukket fram, spesielt kvinners tilgang til rettslige prosesser og nødvendigheten av å straffeforfølge forbrytere.

Under høynivåuken av FNs generalforsamling i 2012 var Norges utenriksminister blant innlederne da Storbritannias utenriksminister William Hague inviterte til toppmøte om forebygging og bekjempelse av seksualisert vold i konflikt. Utenriksminister Barth Eide viste til at historien fra Bosnia nå gjentar seg i Syria, og understreket at voldtekt i krig er en forbrytelse og et sikkerhetsspørsmål.

Se for øvrig punkt 2.1.6.

4.1.7 Søke økt dialog og samarbeid med nasjonale og regionale ledere i områder med utbredt konfliktrelatert seksualisert vold

Ansvarlig: UD, FD (tidsramme 2011–2013)

Status:

International Conference on the Great Lakes Region

International Conference on the Great Lakes Region (ICGLR) har i 2012 hatt et særlig fokus på kjønnsbasert vold. ICGLR hadde et spesialmøte i Kampala i desember 2011 om seksualisert og kjønnsbasert vold i regionen. Det munnet ut i signeringen av *Kampala Declaration* med 19 anbefalinger knyttet til blant annet forebygging og straffeforfølgning, støtte til ofre og folkeopplysning. Norge støttet konferansen med 1,8 millioner kroner i 2011/2012. Det ble også gitt et bidrag på 400 000 kroner til en sivilsamfunnskoalisjon i Uganda for å sikre deres deltakelse i prosessen. Les mer om denne koalisjonen under punkt 3.1.2.

4.1.8 Støtte holdningskampanjer rettet mot menn for å forebygge seksualisert vold

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Det norske menneskerettighetsfond, Liberia

Gjennom Det norske menneskerettighetsfond støtter Norge en rekke grasrotorganisasjoner på landsbygda i Liberia som jobber for å styrke kvinners rettigheter og bekjempe seksualisert og kjønnsbasert vold. Informasjons- og påvirkningsarbeid er en sentral del av denne innsatsen. Prosjektet kan vise til en reduksjon i tilfeller av seksualisert og kjønnsbasert vold i skoler og lokalsamfunn siden prosjektet ble satt i gang. Prosjektet har også bidratt til at tradisjonelle og formelle politiske myndigheter i prosjektområdet har blitt opplært i menneskerettighetsspørsmål. Det norske menneskerettighetsfonds innsats i Liberia har blitt støttet med 650 000 kroner i året i 2011 og 2012.

JOIN good forces (tidligere Christian Relief Network), DR Kongo

Norge støtter *JOIN good forces* (JOIN) og deres *Fatherhood Project* i DR Kongo. Prosjektet har som mål å drive holdningsskapende arbeid knyttet til farsrollen, kvinner og vold. I 2011 og 2012 har 1441 menn deltatt på kurs i regi av prosjektet. Kursene startet i Goma, men er nå også flyttet ut i distriktene rundt. Menn fra ulike samfunnslag, deriblant soldater, politi og religiøse ledere deltar på disse kursene. Kursene går over seks uker med to dagssamlinger i uken. JOIN melder om stor interesse for å delta og mener å ha observert en betydelig økning i bevisstheten om problemstillingene og endrede holdninger til kvinner generelt som følge av kurset.

FAFO gjennomfører et følgeforskningsprosjekt på dette prosjektet som etter hvert vil gi informasjon om effekten av kursene. Les mer om dette forskningsprosjektet under punkt 4.1.3.

JOIN har også egne tiltak rettet mot ofre for seksualisert vold som blir beskrevet under punkt 4.2.1, 4.2.2 og 4.2.3. Prosjektene har til sammen mottatt 28,9 millioner kroner fra 2009 til 2012, hvorav 10,3 millioner kroner ble utbetalt i 2012.

Femmes Africa Solidarite

Femmes Africa Solidarite (FAS) arrangerte i 2012 sitt fjerde kurs om kjønn og konflikt kalt *Early Warning for Early Response*. Målet var kompetansebygging om varsling og konfliktforebygging spesielt blant ungdom. Det ble også startet et nettsted hvor kursdeltakerne kan varsle om seksualisert vold. FAS mottok totalt 4 millioner kroner i støtte i 2012 for ulike prosjekter.

Delmål 4.2: Ofre for seksualisert vold i konflikt får tilbud om rehabilitering i områder der Norge er involvert

Aktiviteter:

4.2.1 Støtte og igangsette tiltak som tilbyr ofre for seksualisert vold i konflikt juridisk og praktisk oppfølging

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

JOIN good forces (tidligere Christian Relief Network), DR Kongo

Norge støtter transittsentre drevet av *JOIN good forces* i DR Kongo, hvor overlevende etter seksualisert vold kan få medisinsk, psykososial og sosioøkonomisk rehabilitering. Mellom 100 og 150 overlevende er til enhver tid på sentrene, og i 2011 mottok til sammen 1574 overlevende behandling. JOIN har inngått et samarbeid med Modum Bad og deres traumespesialister som gir kurs for feltarbeidere i Goma. Prosjektet hadde også tiltak rettet mot reintegrering av barnesoldater som ble avsluttet i 2011. I prosjektperioden ble 1121 barnesoldater, hvorav 12,8 prosent var jenter, reintegrert i sine lokalmiljøer. JOIN mottar totalt 28,9 millioner kroner til denne innsatsen i DR Kongo, hvorav 2,3 millioner kroner ble utbetalt i 2012.

Les mer om JOINs *Fatherhood Project* under punkt 4.1.8. Les mer om JOINs andre prosjekter for overlevende etter seksualisert vold under punkt 4.2.2 og 4.2.3.

Flyktningshjelpen, Colombia

Norge støtter Flyktningshjelpens innsats mot seksualisert og kjønnsbasert vold blant urfolkskvinner i Colombia med 850 000 kroner i 2012. Målet er å styrke urfolkskvinnens kapasitet til å forebygge menneskerettighetsbrudd, herunder seksualisert vold. Dette prosjektet er en videreføring av tidligere innsats i Madgalena-fylket og er nå utvidet til flere urfolksgrupper i Colombia. Prosjektet har resultert i økt kunnskap og styrket kapasitet til å kjempe for egne rettigheter blant kvinnene i målgruppen. En del av kvinnene som fikk opplæring gjennom prosjektet, driver nå opplæring av andre kvinner. En studie om urfolkskvinnens rettigheter som ble gjennomført i 2011, vil i 2012 bli brukt til å utvikle strategier for forebygging av seksualisert vold i denne gruppen og til å videreutvikle opplæringsopplegg som brukes i kursene.

Flyktningshjelpen, Liberia

Norge har videreført støtten til Flyktningshjelpens program *Women's Rights through Information, Sensitization and Education* (WISE) i Liberia med 6,2 millioner kroner i 2012. Målet er å følge opp saker om seksualisert og kjønnsbasert vold i rettssystemet og sikre at overlevende får tilstrekkelig ikke-juridisk oppfølging og beskyttelse. Holdningsskapende informasjonsarbeid og kapasitetsbygging blant nasjonale og lokale myndigheter er andre målsettinger. Innsatsen er rettet mot fylkene Montserrado, Margibi og Bong og blir gjennomført i samarbeid med Liberias ministerium for kjønnsprosjekt og utvikling. Innsatsen er en videreføring av et prosjekt som har blitt støttet av Norge siden 2009.

I 2011 fikk nærmere 200 ofre for seksualisert vold støtte av Flyktningshjelpen, inkludert medisinsk hjelp, psykososial støtte og transport til politistasjon, sykehus og krisesentre. Assistanse ble også gitt til overlevende og deres nærmeste familie når deres saker ble behandlet i rettssystemet. Kompetansebygging rundt kjønnsbasert vold i kvinne-, manns- og ungdomsgrupper har resultert i høyere bevissthet rundt problemet og hvordan det kan håndteres. Flyktningshjelpens prosjekt har også medført noe høyere kapasitet hos politiet og andre myndigheter til å håndtere seksualisert vold, både gjennom opplæringsprogram for og

praktisk støtte til politiet. I tillegg har kapasiteten på datainnsamling og analyse av tilfeller av seksualisert vold blitt styrket.

4.2.2 Støtte tiltak som bidrar med sosioøkonomisk rehabilitering

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Flyktninghjelpen, DR Kongo

Norge støtter Flyktninghjelpens arbeid for å reintegrere tilbakevendte flyktninger og internt fordrevne barn og unge i Nord-Kivu i DR Kongo. Unge flyktninger og internt fordrevne er en gruppe som er særlig utsatt for seksualisert og kjønnsbasert vold. Reintegreringen gjøres blant annet gjennom å bygge opp et tilbud om skolegang til barn som på grunn av konflikten i området ikke har fått undervisning. Flyktninghjelpen trener lærere og tilbyr intensivundervisning til barn i alderen 10–13 år med sikte på reintegrering i det offentlige skolesystemet. Arbeidet blir støttet med 6 millioner kroner i 2012 og er en videreføring av et prosjekt som har pågått i en rekke år. I skoleåret 2011–2012 har nærmere 3000 elever fått intensivundervisning. Flyktninghjelpen driver også informasjonsarbeid overfor foreldre for at de skal sende jenter på skolen, og rundt 50 prosent av elevene er nå jenter.

CARE, Burundi

Norad støtter CAREs arbeid for reintegrering og sosioøkonomisk bistand til 3000 tidligere barnesoldater i Burundi. CARE anslår at minst halvparten av jentene har vært utsatt for seksualisert vold. CARE samarbeider med de lokale partnerne ABUBEF, *Health TPO* og *Tubiyage* om å organisere de tidligere barnesoldatene i solidaritets-, spare- og lånegrupper. I disse gruppene får ungdommene opplæring i inntektsgivende aktiviteter, lese- og skrivekunnskaper, psykososial veiledning og informasjon om sine rettigheter. Prosjektet omfatter også politisk påvirknings- og informasjonsarbeid om viktigheten av støtten til denne spesielt sårbare gruppen, som tidligere har falt utenfor myndighetenes egne demobiliserings- og reintegreringsprogrammer. Prosjektet har hatt en konfliktforebyggende rolle lokalt siden de inntektsgenererende aktivitetene har ført til at tidligere barnesoldater har egne inntekter og bidrar positivt i lokalsamfunnet. Deltakerne er også mer aktive i kampen mot kjønnsbasert vold, og diskusjoner om seksuell og reproduktiv helse har blitt mer vanlige både blant ungdom og voksne. Prosjektet blir støttet med totalt 6,8 millioner kroner i prosjektperioden 2009 til 2012, hvorav 2,3 millioner kroner ble utbetalt i 2012.

The International Criminal Court Trust Fund for Victims

The International Criminal Court (ICC) Trust Fund for Victims ble støttet med 2 millioner kroner både i 2011 og 2012. Det norske bidraget til fondet er øremerket støtte til ofre for seksualisert vold, inkludert kvinner som har født barn som resultat av voldtekt, i Uganda, DR Kongo og Den sentralafrikanske republikk. Midlene går til psykososial og fysisk rehabilitering, skolegang og arbeidsopplæring.

I DR Kongo har fondet gitt støtte til skolegang for 187 jenter som har vært kidnappet og gjort til sexslaver av væpnede grupper, samt 183 barn av overlevende etter seksualisert vold. Tilbudet er en form for akselerert skolegang som gjør at disse barna og unge kvinnene kan ta igjen tapte år med skolegang og dermed være i stand til å gå inn i det formelle skolesystemet. Det gis også støtte til dagsentre hvor unge mødre får tilbud om barnepass når de selv er på skolen.

4.2.3 Støtte utbyggingen av psykososiale og medisinske tilbud samt støtte til opplæring av helsepersonell

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

CARE, DR Kongo

Norge støtter CAREs prosjekt for styrking av lokalsamfunns kapasitet til å forebygge og respondere på kjønnsbasert vold i DR Kongo. Målet er å bidra til mobilisering mot seksualisert vold og økt kunnskap om kvinners rettigheter. CARE samarbeider med sine lokale partnere om å gi opplæring til lokale rådgivere som kan gi psykososial støtte til overlevende etter kjønnsbasert vold eller henvise til andre tjenester ved behov. Prosjektet driver også med bevisstgjøring og mobilisering av lokale ledere og aktivister for å forebygge og svare på seksualisert vold. Det gis støtte til spare- og lånegrupper, og opplæring innenfor inntektsgivende aktiviteter skal gi overlevende større økonomisk trygghet og bidra til reintegrering i lokalsamfunnet. I 2012 har prosjektet gjennomført opplæring av helsepersonell på syv helsesentre og ett sykehus. I tillegg har 500 lokale rådgivere og aktivister fått opplæring i å gi psykososial støtte til overlevende. I alt har mer enn tusen kvinner fått helserelevant, psykososial og/eller juridisk støtte gjennom prosjektet. Dette prosjektet har mottatt i underkant av 8,9 millioner kroner fra 2009 til 2012, hvorav 3 millioner kroner ble utbetalt i 2012.

CARE, Burundi

CAREs prosjekt *Girijambo: Styrking av kvinners rettigheter i forhold til kjønnsbasert vold og seksuell og reproduktiv helse i Burundi* støttes med totalt 8,9 millioner kroner fra 2010 til 2013. Prosjektet driver blant annet kapasitetsbygging i lokale, uformelle institusjoner for at disse skal mobiliseres mot kjønnsbasert vold i lokalmiljøet. Målgruppen omfatter nettverk av menn som jobber for kvinners rettigheter, og medlemmer av solidaritetsgrupper. Prosjektet bidrar også til kapasitetsbygging blant helseorganisasjoner, lokale myndigheter og tradisjonelle maktstrukturer. Målet er å bidra til mobilisering mot seksualisert vold og økt kunnskap om kvinners rettigheter. CARE Norge driver også informasjonsarbeid rettet mot utsatte kvinner for at disse skal kjenne til egne rettigheter og tilgjengelige tjenester knyttet til kjønnsbasert vold og seksuell og reproduktiv helse. Prosjektet gjennomføres i provinsene Bujumbura og Bubanza, i nært samarbeid med de lokale organisasjonene ABUBEF, APDH og *Tubiyage*. Arbeidet koordineres med Burundis helseministerium og ministeriet for nasjonal solidaritet, menneskerettigheter og kjønns spørsmål.

JOIN good forces (tidligere Christian Relief Network), DR Kongo

Norge støtter *JOIN good forces* (JOIN) i utbyggingen av Heal Africa-sykehuset (40 ekstra senger) og bygging av Kyeshero-sykehuset med 300 senger i Goma i DR Kongo. Begge sykehusene har spesialkunnskap i behandling av fistula-pasienter. Innsatsen fokuserer også på opplæring av helsepersonell, blant annet ved traumespesialister fra Modum Bad. Utbyggingen har gått etter planen, og sykehusene ble ferdigstilt høsten 2012. Etter oppstarten har sykehusene vært fulle, og driften har gått i balanse, noe som er bemerkelsesverdig gitt den vanskelige situasjonen i Nord-Kivu. Norge har støttet utbyggingen med i overkant av 54 millioner kroner fra 2010 til 2012, hvorav 10,2 millioner kroner ble utbetalt i 2012.

Kirkens Nødhjelp

Kirkens Nødhjelp (KN) og deres innsats mot seksualisert og kjønnsbasert vold i DR Kongo blir støttet gjennom en treårig rammeavtale på totalt 50 millioner kroner som ble inngått i 2010. Dette arbeidet inkluderer støtte til helsesentre i Nord- og Sør-Kivu, medisinsk og psykososial oppfølging samt rehabilitering av overlevende. I 2011 ble det utarbeidet et treningsopplegg for lokale helsearbeidere i å gi psykososial støtte til overlevende etter seksualisert vold. Målet for 2012 er at alle lokale helsesentre i Sør-Kivu skal ha fått økt sin kapasitet til å ta i mot og gi førstelinjestøtte til overlevende.

KN jobber også for å få religiøse ledere til å ta en aktiv rolle mot seksualisert vold og for likestilling. Dette har vist seg utfordrende å få til, og dette prosjektet er derfor blitt forsinket i forhold til opprinnelig plan. Programmet støtter også reintegrering av barn og unge som tidligere har vært med i væpnede grupper. I overkant av 40 prosent dem som har mottatt støtte, er jenter eller unge kvinner.

Verden helseorganisasjon

Norge støtter Verdens helseorganisasjon (WHO) og dens program for å tette kunnskapshullene når det gjelder konfliktrelatert seksualisert vold. Gjennom en styrking av WHO's arbeid på dette feltet vil ny, viktig kunnskap bli avdekket og gjort tilgjengelig for beslutningstakere og sivilsamfunn som jobber med denne problematikken i felt.

Programmet ble utviklet på bakgrunn av et ekspertmøte om seksualisert vold, *A World in Transition*, som Norge arrangerte i juni 2012. Målet er at WHO skal bidra til 1) økt forståelse av omfang, risikofaktorer og konsekvenser av konfliktrelatert seksualisert vold, 2) styrket evidens om hvordan man effektivt kan forhindre og respondere på konfliktrelatert seksualisert vold, 3) styrket politikkoppfølging, bedre tjenestetilbud og programmer for å forhindre og svare på seksualisert vold, 4) økt synlighet og økt politisk forpliktelse internasjonalt og nasjonalt og 5) bedre koordinering av WHO's eget arbeid på dette området.

Programmet støttes gjennom midlene som er øremerket til mødre- og barnehelse i program-samarbeidsavtalen med WHO, som er på totalt 49 millioner kroner for 2012–2013.

4.2.4 Fremme helsetilbud til overlevende etter seksualisert vold i globale ordninger innen helse

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Verden helseorganisasjon (WHO) ventes å ha satt i gang sitt program *Adressing conflict related sexual violence 2012–2015* innen sommeren 2013. Den forsinkede oppstarten skyldes interne forhold i organisasjonen, og Norge vil fortsette å følge dette opp.

Delmål 4.3: Overgripere blir straffeforfulgt og dømt nasjonalt, eventuelt internasjonalt, i land og områder der Norge er involvert

Aktiviteter:

4.3.1 Støtte til utvikling av eksisterende lovverk og justissektors kapasitet til å behandle og følge opp tilfeller av seksualisert vold

Ansvarlig: UD, JD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Den internasjonale straffedomstolen

Norge legger vekt på arbeidet for å bekjempe seksualisert vold i konflikt i samarbeidet med Den internasjonale straffedomstolen (ICC). Under statspartsmøtet i november 2012 trakk Norge fram dette temaet spesielt i sitt innlegg. Norge understreket blant annet at domstolen ikke må svikte i sin etterforskning, straffeforfølgning og domfellelse av denne typen forbrytelser.

Den nye hovedanklageren ved domstolen, Fatou Bensouda, har uttalt at seksualisert og kjønnsbasert vold vil være én av hennes hovedprioriteringer. Norge støtter også ICCs Fond for ofre (*ICC Trust Fund for Victims*) med midler øremerket til bistand til ofre for seksualisert og kjønnsrelatert vold. Les mer om fondets arbeid under punkt 4.2.2.

Norge har også en pådriverrolle i andre viktige normative prosesser. Da FN's generalforsamling avholdt et høynivåmøte om rettsstatsprinsipper i september 2012, deltok Norge aktivt i forhandlingene om erklæringen (A/RES/67/1), som ble vedtatt på møtet ved konsensus. Erklæringen framhever blant annet viktigheten av kvinners deltakelse i uformelle retts-systemer. Videre forplikter alle stater seg til å etablere rettslige rammeverk som skal sikre kvinners rettigheter, blant annet forhindre diskriminering og vold mot kvinner.

Styrkebrønnen

Personell fra Styrkebrønnen bistår blant annet Georgia i arbeidet for justissektorreform. Dette arbeidet er rettet mot justissektoren som helhet, men personell som blir sendt ut gjennom Styrkebrønnen, blir kurset i integrering av et kjønnsperspektiv i sikkerhetssektorreform og blir bedt om å rapportere spesielt på dette. I Georgia har dette ført til egne kvinnerettede tiltak innenfor kriminalomsorgen og landets kvinnefengsel. I 2012 er det blant annet tatt initiativ til å utarbeide en prosjektplan for å forebygge vold mot kvinner som er i kriminalomsorgens varetekt eller under tilsyn av kriminalomsorgen.

Forum for International Criminal and Humanitarian Law

Norge støttet en internasjonal konferanse i regi av *Forum for International Criminal and Humanitarian Law* (FICHL), Yale University og University of Cape Town i oktober 2010, som tok for seg problematikk knyttet til etterforskning og straffeforfølgning av internasjonale seksualforbrytelser, fra juridiske, historiske og samfunnsvitenskapelige perspektiver. Konferansen la grunnlaget for antologien *Understanding and Proving International Sex Crimes*, som ble publisert av Torkel Opsahl Academic EPublisher i 2012, og gitt bred distribusjon. Boken ble presentert på et seminar i London, sammen med boken *Thematic Prosecution of International Sex Crimes* (se punkt 4.3.6). Et policy brief fra konferansen er blitt bredt distribuert.

American Bar Association

Som en del av prosjektet for sikkerhetssektorreform i DR Kongo som drives av *American Bar Association Rule of Law Initiative*, støtter Norge opprettingen av en database over saker i rettssystemet knyttet til seksualisert vold i Sør-Kivu i Øst-Kongo. En slik database er viktig

for at justissektoren skal få oversikt over presedens fra lignende saker som allerede er behandlet i rettssystemet. Databasen skal også fungere som et verktøy for sivilsamfunnsaktører som driver politisk påvirkningsarbeid overfor myndighetene og opinionen. Per juli 2012 var 953 saker lagt inn i databasen, og erfaringene med bruk av databasen er gode. Kongole-siske myndigheter ønsker derfor å bruke den som et utgangspunkt for å bygge ut en lands-omfattende database over saker i rettssystemet generelt.

American Bar Associations arbeid mot seksualisert vold i DR Kongo ble støttet med til sammen 6,2 millioner kroner i prosjektperioden 2010 til 2012. Støtten er videreført med to-talt 9,5 millioner kroner for 2013 og 2014. Les mer under punkt 4.3.2 og 4.3.3.

4.3.2 Støtte til prosjekter mot straffefrihet, herunder opprettelse og drift av advokat-kontor, mobile domstoler og egne enheter for kvinner ved politistasjoner

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

American Bar Association

Norge er med på å finansiere to mobile domstoler gjennom *American Bar Association Rule of Law Initiative* i DR Kongo. De mobile domstolene avvikler rettssaker i distrikter der over-grep har blitt utført. På den måten er de med på å bedre tilgangen til rettssystemet for ofre for seksualisert vold i avsidesliggende strøk. Dette er særlig viktig i Sør-Kivu i Øst-Kongo, der seksualisert vold har vært særlig utbredt. Midtveis i 2012 hadde de to mobile domstolene behandlet i alt 41 saker. 18 av sakene gjaldt seksualisert og kjønnsbasert vold, de øvrige gjaldt alvorlige forbrytelser som drap, grov vold og ran. Av de 41 sakene endte 27 med dom-fellelse, inkludert 16 saker knyttet til seksualisert og kjønnsbasert vold.

American Bar Associations arbeid mot seksualisert vold i DR Kongo ble støttet med til sammen 6,2 millioner kroner i prosjektperioden 2010 til 2012. Støtten er videreført med totalt 9,5 millioner kroner for 2013 og 2014. Les mer under punkt 4.3.1 og 4.3.3.

4.3.3 Støtte informasjonskampanjer om eksisterende lovverk mot seksualisert vold, lokale organisasjoner og aktører som arbeider for lovendringer og justishjelp for overlevende

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

American Bar Association

Norge støtter informasjonskampanjene til *American Bar Association Rule of Law Initiative* om lovgivningen mot seksualisert vold i Sør-Kivu i DR Kongo. Målet for prosjektet er å informere om eksisterende lovverk og å endre holdningene til seksualisert vold. Målgruppen er særlig ungdom, men også befolkningen for øvrig. Det er så langt gjennomført radiokampanjer (15 minutters hørespill) i flere store byer i Sør-Kivu, som beregnes å ha nådd ut til rundt 1 mil-lion lyttere. Det er satt opp i alt ni teaterstykker om seksualisert og kjønnsbasert vold i ulike landsbyer. I alt 8400 personer så teaterstykkene og deltok i de påfølgende diskusjonene. For å nå ut til et enda større publikum er ett av teaterstykkene videofilmet og vist som utendørs- kino med påfølgende diskusjoner. Det er i tillegg gjennomført informasjonskampanjer spesielt rettet mot jusstudenter og journalister.

American Bar Associations arbeid mot seksualisert vold i DR Kongo ble støttet med til sammen 6,2 millioner kroner i prosjektperioden 2010 til 2012. Støtten er videreført med totalt 9,5 millioner kroner for 2013 og 2014. Les mer under punkt 4.3.1 og 4.3.2.

Frelsesarmeen, DR Kongo

Frelsesarmeens arbeid mot tvangsprostitusjon i Kinshasa støttes med totalt 256 394 kroner i 2012. Dette arbeidet går blant annet ut på å spre kunnskap om kvinners og barns rettigheter og problemet med tvangsprostitusjon. Målgruppen for innsatsen er lokale ledere og lokalsamfunnet for øvrig, og arbeidet gjøres gjennom seminarer, radioprogram og informasjonshefter. Aktivitetene som er gjennomført, omfatter blant annet identifisering av og rådgivning til 100 utsatte barn og unge, trykking og distribusjon av 1200 informasjonsbrosjyrer til skoler, kirker, taxier og hoteller, yrkesopplæring for 57 risikoutsatte unge og 24 radioreklamer/programmer om temaet. I tillegg har det vært avholdt tre arbeidsseminarer for kirkeledere, politi og lovgivende myndigheter, lokale ledere og lærere om hvordan man kan drive politisk påvirkningsarbeid for å minimere tvangsprostitusjon og trafficking. Resultater for 2011 er at færre tilfeller av trafficking og tvangsprostitusjon er rapportert i de områdene prosjektet operer. Mange jenter har sluttet å prostituere seg og tjener til livets opphold ved å gjøre bruk av yrkesopplæringen de har fått, i kombinasjon med små lån til å starte en egen bedrift.

4.3.4 Oppfordre til at seksualisert vold ekskluderes fra amnestiordninger, og at straffefølgelse av overgripere omtales spesielt i fredsavtaler der Norge er involvert

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norge har støttet FNs politiske avdeling (DPA) og UN Womens arbeid for å utvikle retningslinjer for hvordan seksualisert vold kan håndteres i våpenhvile- og fredsavtaler gjennom *UN Actions* flergiverfond. Målgruppen for retningslinjene, som nå er ferdige, er fredsmeklere og deres stab. Disse retningslinjene blir også beskrevet under 1.3.2.

4.3.5 Støtte kunnskapsutvikling om bruk av tematisk tiltale i internasjonale domstoler for at seksualisert vold gis prioritet

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norge støttet en internasjonal konferanse om denne tematikken i regi av *Forum for International Criminal and Humanitarian Law* (FICHL), Yale University og universitetet i Cape Town i mars 2011. Konferansen la grunnlaget for antologien *Thematic Prosecution of International Sex Crimes*, som er publisert gjennom Torkel Opsahl Academic EPublisher i 2012, og gitt bred distribusjon. Boken ble presentert på et seminar i London, sammen med boken *Understanding and Proving International Sex Crimes* (se også punkt 4.3.1). Et *policy brief* fra konferansen er blitt bredt distribuert i engelsk, fransk, portugisisk og spansk utgave

4.3.6 Støtte FNs overvåknings- og rapporteringsmekanismer, inkludert listeføring av parter som begår seksuelle overgrep i konflikt

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

UN Action for Sexual Violence in Conflict

UN Action for Sexual Violence in Conflict (UN Action) har fått 7 millioner kroner i kjernebidrag i 2012. Dette er et nettverk som samler 13 FN-organisasjoner for å bedre koordineringen og styrke FNs innsats mot seksualisert vold i konflikt. Norge er én av de største giverne til *UN Action*.

UN Action er blant annet ansvarlig for å koordinere FNs oppfølging av sikkerhetsrådets resolusjon 1960, som åpner for listeføring av parter som begår seksuelle overgrep i konflikt, og for å få på plass et system for slik listeføring. Den første rapporten av denne typen ble presentert i 2012 av daværende spesialrepresentant (SRSG) mot seksualisert vold i konflikt Margot Wallström.

Prioritert område 5

Rapportering og ansvarliggjøring

Delmål 5.1: Styrket rapportering i departementene, hos underliggende etater og blant aktører som mottar SR 1325-støtte fra regjeringen

5.1.1 Videreutvikle indikatorene i tiltakspakken samt kartlegge datakilder for de involverte departementenes innhenting av informasjon

Ansvarlig: UD, FD, JD, BLD (tidsramme 2011)

Status:

Dette arbeidet vil skje i forbindelse med en videreføring og oppdatering av *Kvinner, fred og sikkerhet: Strategisk plan 2011–2013*.

5.1.2 Videreutvikle og systematisere kvalitativ og kvantitativ rapportering om SR 1325 i militær sammenheng

Ansvarlig: FD (tidsramme 2011)

Status:

Det rapporteres tertialvis i Forsvaret, og rapportering om gjennomføringen av resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet inngår nå i denne rapporteringen. Mer detaljert rapportering skjer årlig.

5.1.3 Utarbeide rapporteringer om SR 1325 fra involverte departementer og underliggende etater

Ansvarlig: UD, FD, JD, BLD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Første framdriftsrapport på *Kvinner, fred og sikkerhet: Strategisk plan 2011–2013* ble presentert i desember 2011. Årets rapport er en videreføring av satsingen på rapportering og åpenhet.

5.1.4 Rapportere om norsk implementering av 1325 i de periodiske rapportene til CEDAW

Ansvarlig: UD, BLD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Norges siste rapport til CEDAW ble oversendt i 2010. Norge ble eksaminert i 2012 på bakgrunn av den innleverte rapporten. Ett av spørsmålene under eksamineringen var hvordan Norge følger opp resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet gjennom sitt engasjement i Afghanistan. Innrapporteringen og svarene Norge avga under eksamineringen, er bakgrunnen for de tre anbefalingene fra komiteen om resolusjon 1325. Norge blir bedt om 1) å holde lokale myndigheter ansvarlige for gjennomføringen av resolusjon 1325 i land hvor vi støtter fredsprosesser og fredsbygging, 2) å øke støtten til kvinneorganisasjoner og kvinnenettverk som er aktive i fredsinitiativer og fredsbygging, og 3) å styrke den norske handlingsplanen, herunder utvikle et effektivt rammeverk for resultatrapportering. Norge må rapportere om hvordan vi følger opp disse anbefalingene innen mars 2016.

5.1.5 Stille krav om at prosjekter som mottar norsk støtte fra relevante budsjettposter, skal ha et integrert kjønnsperspektiv, og rapportere om dette

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Det er et krav at all prosjekt- og programstøtte som administreres av Utenriksdepartementet og Norad, altså alle tilskudd til norske og internasjonale ikke-statlige organisasjoner, skal ha et integrert kjønnsperspektiv, og at det skal rapporteres om dette. Rapportering om SR1325 skal inngå dersom det er relevant. I saker der det kun gis støtte av begrenset omfang, for eksempel reisestøtte, forventes det at mottakeren redegjør for hvordan kjønnsperspektivet skal ivaretas, men det blir ikke krevet spesifikk rapportering om gjennomføringen. Hovedutfordringen på dette punktet er fortsatt å sikre at de ansvarlige saksbehandlerne følger opp mottakernes rapportering.

Delmål 5.2: Samarbeid på tvers av sektorer, departementer, forskningsmiljøer og frivillige organisasjoner er etablert og koordinert

Aktiviteter:

5.2.1 Videreføre samarbeidsorganet for 1325 bestående av aktører fra myndigheter, sivilsamfunn, forskere og ressurspersoner

Ansvarlig: UD, FD, JD, BLD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Det blir avholdt møter i samarbeidsorganet for 1325 to ganger årlig. Referater fra møtene blir sendt ut til alle deltakerne og publisert på regjeringen.no. I 2012 ble møtene arrangert 15. juni og 15. oktober. Det ble også avholdt et eget møte med NATOs nye spesialrepresentant for kvinner, fred og sikkerhet, Mari Skåre, i desember 2012 hvor representanter fra samarbeidsorganet deltok.

5.2.2 Fortsette og videreføre arbeidet i den interdepartementale arbeidsgruppen

Ansvarlig: UD, FD, JD, BLD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Møtene i den interdepartementale arbeidsgruppen finner sted ved behov. Møtene skal i utgangspunktet finne sted hvert kvartal, men på grunn av tettere uformell kontakt utenfor møtene har gruppen kun møttes én gang i halvåret i 2012.

Utenriksdepartementet møter også de andre nordiske koordinatorene for kvinner, fred og sikkerhet årlig. Møtet ble i 2012 avholdt i Reykjavik.

5.2.3 Utnevne ansvarlige saksbehandlere for SR 1325 i alle ansvarlige departementer

Ansvarlig: UD, FD, JD, BLD (tidsramme 2011–2013)

Status:

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har utnevnt en ansvarlig saksbehandler som er kontaktpunkt for kvinner, fred og sikkerhet, og som deltar i den interdepartementale arbeidsgruppen. Forsvarsdepartementet har tre saksbehandlere som deler ansvaret for oppfølgingen av gjennomføringen av resolusjonene. Justis- og beredskapsdepartementet har utnevnt en ansvarlig saksbehandler i Internasjonalt sekretariat som følger opp saksfeltet i tett samarbeid med Politidirektoratet. I Utenriksdepartementet blir gjennomføringen koordinert av en koordinator, som støttes av en konsulent. Koordinatoren følger opp gjennomføringen i departementet og ved norske utenriksstasjoner i samarbeid med ansvarlige saksbehandlere i relevante seksjoner.

5.2.4 Dele erfaringer mellom de norske utenriksstasjonene og hjemmeapparatet

Ansvarlig: UD (tidsramme 2011)

Status:

Norad tilbyr Norges ambassader en likestillingsgjennomgang med det formål å hjelpe ambassadene å integrere et kjønnsperspektiv i tilskuddsforvaltningen og andre relevante aktiviteter. Hos ambassader i konflikt- og postkonfliktland inkluderer gjennomgangen et fokus på resolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Ambassaden i Uganda har en egen handlingsplan for arbeidet med kvinners rettigheter og likestilling som inkluderer innsatsen på området kvinner, fred og sikkerhet.

Ambassaden i Katmandu har utarbeidet en handlingsplan for ambassadens gjennomføring av denne agendaen, og det samme gjelder representasjonskontoret i Al-Ram.

Norge har også utnevnt ambassadene i Nepal, Uganda, Angola, Malawi, Mosambik og Etiopia til pilotambassader for arbeidet med likestilling i utviklingspolitikken. Målsettingen er å få resultater på landnivå og konkret lærdom om hvordan man best arbeider med likestillingstematikken. Pilotfasen utløper i 2013, og det vil bli gjort en erfaringsgjennomgang.

Innsatsen for å integrere kjønnsperspektivet i arbeidet ved disse ambassadene gir verdifull erfaring for andre ambassaders innsats på området. De pilotambassadene som ligger i postkonfliktland, som Nepal, Mosambik og Uganda, driver erfaringsutveksling med andre ambassader i konflikt- og postkonfliktland som jobber med å gjennomføre sikkerhetsrådsresolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet. Dette inngår blant annet som en del av de årlige regionale seminarer for ambassadepersonell som arbeider med kvinners rettigheter og likestilling.

I 2012 ble det regionale seminaret arrangert i Kairo, hvor kvinners rettigheter i sammenheng med «den arabiske våren» var hovedtema. I 2013 ble det arrangert et regionalt seminar i Nairobi med delt fokus på likestilling og menneskerettigheter.

Utgitt av:

Utenriksdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet,
Forsvarsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderings-
departementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 20 00

Publikasjonskode: E-928 B

Foto: Martin Adler/Panos Pictures/Felix features

Trykk: Departementenes servicesenter 08/13 - 300

